

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

Dějiny farnosti Hosín

Vedoucí práce: ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Bistřická Pavla
Studijní obor: Pastorační asistent
Forma studia: Kombinovaná
Ročník: VI.

2011

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

17. 03. 2011

Děkuji vedoucímu diplomové práce ThDr. Rudolfovi Svobodovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod.....	6
1. Náboženský život v Čechách v letech 1850 - 1914	9
2. Náboženský život v českobudějovické diecézi v letech 1850 - 1914	18
2.1 Vznik českobudějovické diecéze	18
2.2 Situace církve v českobudějovické diecézi v druhé polovině 19. století.....	20
3. Dějiny obce Hosín od jejích počátků do poloviny 19. století	25
3.1 První dochované zprávy o obci Hosín	25
3.2 Založení farní vesnice Hosín	29
3.3 První zmínky o duchovní správě farnosti	31
3.4 Historie hosínské školy	36
3.5 Ostatní církevní hosínské památky	37
4. Hosín a hosínská farnost v letech 1850 – 1914.....	39
4.1 Historie obce v letech 1850 – 1914	39
4.2 Počet obyvatel.....	40
4.3 Duchovní správa farnosti v letech 1850 – 1914	42
5. Hosínský kostel sv. Petra a Pavla a jeho proměna v běhu času	46
5.1 Uvedení do problematiky.....	46
5.2 Původní hosínský kostel z 11. století.....	47
5.3 Důvody stavby nového kostela	50
5.4 Bourání starého kostela a stavba kostela nového.....	51
5.5 Nový hosínský kostel a jeho využití k církevním úkonům.....	52
5.6 Příjmy kostela a fary	57
6. Hosínská škola	59
6.1 Nejstarší dějiny hosínské školy.....	59
6.2 Život učitelů a jejich zapojení do náboženského života obce.....	62
6.3 Vztah školy a fary	63
6.4 Nová školní budova	64

6.5 Školní knihovna	66
7. Náboženský život ve farnosti v letech 1850 – 1914	68
7.1 Pravidelné církevní slavnosti	68
7.2 Církevní slavnosti jedinečné	70
7.3 Předválečné události v hosínské farnosti	74
Závěr	76
Seznam pramenů a literatury	78
Seznam příloh.....	83
Obrazové přílohy.....	84

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá historií římskokatolické farnosti Hosín se zaměřením na období druhé poloviny 19. století po období začátku 1. světové války. Chtěla bych touto prací nastínit uvedené období nejprve ve světle náboženských událostí v Čechách, potom v českobudějovické diecézi a nakonec v samotné hosínské farnosti.

K výběru tématu mě vedl zájem o seznámení se s historií této farnosti, kde nejenom dlouhá léta žiji, ale pochází odsud i má rodina, o které jsem dokonce našla zmínky v Památní knize obecní obce Hosína. Dalším důvodem bylo, že toto téma souvisí i s mým studijním oborem, kterým je pastorační asistence. Znalost historie farnosti umožňuje pochopení různých místních zvyklostí a současného stavu farnosti. Také seznamuje se způsoby pastorační práce, kterými farnost prošla.

Na úvod své práce stručně představím náboženský život v Čechách ve sledovaném období od roku 1850 do roku 1914.

V druhé kapitole představím náboženský život v českobudějovické diecézi opět ve sledovaném období. Zde stručně nastíním její vznik a osobnosti biskupů, s kterými byla diecéze v daném období úzce spjata.

Podstatnou část pramenů, které jsem prostudovala a na kterých jsem založila první část mé práce, tvořily: kniha církevního historika Kadlece, kniha církevního historika Polce a kniha církevního historika Medeka. Jejich přesná citace je uvedena v seznamu použité literatury. Další informace jsem čerpala z knih pana profesora Weise, pana Malého, pana Svobody a mnoho dalších. Opět jsou všechny uvedené v seznamu literatury. Mimo uvedené jsem pro získání podkladů pro tuto část práce také navštívila Státní okresní archiv v Českých Budějovicích.

V další kapitole budu prezentovat dějiny obce Hosín od jejích počátků do poloviny 19. století. Přestavím zde vznik farnosti, také první zmínky o duchovní správě, ale i historii místní školy, která byla vždy úzce spjata s kostelem.

V další kapitole již přiblížím hosínskou farnost ve sledovaném období. V této kapitole představím mimo jiné významné osobnosti v duchovní správě sledovaného období.

Centrem církevního dění v Hosíně byl kostel sv. Petra a Pavla. Bylo tomu tak i ve sledovaném období v letech 1850 – 1914. Věnuji mu další kapitolu, kde představím podrobněji jeho proměny v běhu času a bourání starého a stavbu nového kostela, která proběhla na přelomu 19. a 20. století. Dále představím jeho využití k církevním úkonům.

Škola představovala vždy společně s farou kulturní centrum obce. Učitelé se mimo jiné účastnili náboženského života obce. Proto věnuji další kapitolu hosínské škole. Představím zde vznik hosínské školy, významné osobnosti učitelů a jejich zapojení do náboženského života obce.

V následující kapitole se budu zabývat náboženským životem ve farnosti ve sledovaném období. Řídil se událostmi církevního roku. Představím zde pravidelně se opakující církevní slavnosti a také jedinečné církevní slavnosti.

Poslední kapitola lehce nastíní předválečné události v hosínské farnosti. K tomuto období nebylo v dostupných materiálech mnoho podrobností. Činnost farnosti se spíše zabývala běžným farním životem.

K části mé práce, kde se věnuji již samotné farnosti Hosín, bylo nutné čerpat z jiných zdrojů různé povahy a zaměření. Nejdůležitějším zdrojem byla Památní kniha obecní, Památní kniha farní a Památní kniha školní. Tyto mi ukázal místní kronikář, pan Tibitzl, který je má k dispozici. Nabídla jsem mu a on nabídku přijal, že památní knihy nafotím stranu po stránce a tím budou i do budoucna v elektronické podobě. Takto zůstanou originály více šetřeny.

Dále jsem během svého bádání navštívila Státní oblastní archiv v Třeboni. Bohužel zde jsem mnoho materiálu, který by se dal použít v mé práci, nenašla. Našla jsem zde spíše korespondenci mezi biskupskou konsistoří v Českých Budějovicích a místním farním úřadem nebo smlouvy mezi místním farářem a kaplanem, ale také např. závěť nebo služební tabulku. Tu připojuji v přílohách.

Přímo dějinám obce Hosín se věnuje útlý svazek vydaný ku příležitosti jubilea 650 let od založení obce - *1330-1890 - 650 let od založení obce Hosín*.

K mému bádání mi mnoho nepřinesl, jelikož se etapou, které věnuji tuto práci, moc nezabývá. Dále se Hosínem jako samostatným tématem zabývá kniha Zdeňky Prokopové - *Hosín - historie a umělecké památky*. Z této knihy jsem také čerpala. Mnoho témat, která jsem zde našla, jsem dohledala i v památních knihách obce Hosína.

Další odborná literatura a články, které pojednávají, i když většinou jen okrajově, o historii hosínské farnosti či o obci Hosín, bude uvedena v případě přímého použití v závěrečném seznamu použité literatury.

K dokreslení obrazu o farnosti přikládám v příloze dobové i současné fotografie a jiné doplňující materiály. Při zpracování této diplomové práce jsem použila zejména metodu přímou a komparativní.

1. Náboženský život v Čechách v letech 1850 - 1914

Situace církve, tedy i náboženského života, byla podle názoru církevního historika Jaroslava Kadlece v Čechách v druhé polovině 19. století svízelná. Jak Kadlec uvádí, církev se ještě nevzpamatovala ze škod, které jí způsobilo osvícenství, a již náprava těchto škod by si vyžádala mnoho energie. K tomu se bylo ještě třeba vyrovnat s novými myšlenkovými směry jako byl liberalismus¹, nacionalismus² a socialismus³ a ubránit se jejich škodlivým vlivům.⁴ Část obyvatel Čech se z nacionálně-ideologických důvodů v průběhu 19. století katolické církvi postupně odcizovala. Přičítala jí vlastní národní neúspěchy jak v minulosti - s odkazem na osud husitství a Jednoty bratrské - tak v současné habsburské monarchii pro její domnělé spojenectví s vládnoucími protičeskými elitami. Při rozhodování se mezi nacionální a náboženskou identitou někteří Češi upřednostňovali nacionální identitu.

To způsobilo, že z katolicky založeného společenství v 18. století se během několika málo generací ve 20. století stali jedním z nejvíce ateistických národů v Evropě. Jejich sekularizace ovšem nebyla v 19. století úplná, jejich odpor ke katolicismu byl mnohdy spíše demonstrativní, motivovaný nacionálně. Svědčí o tom např. charakter přestupů k pravoslaví, které začaly vznikat v souvislosti s vlnou rusofilství po rusko-turecké válce r. 1877 zejména mezi českými liberály. Dále o tom svědčí i některé rysy pěstování cyrilometodějské tradice, včetně účelových návrhů na zavedení slovanské liturgie z dílny českých

¹ Liberalismus – ideologie obhajující individuální svobody a zdůrazňující roli státu při ochraně občanských práv. Věří v systematické zdokonalování životních podmínek. Srov. Ottovo nakladatelství, *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích A-L*, Praha, 2003, ISBN 80-7181-938, s. 706.

² Nacionalismus – ideologie založená na myšlence, že národní zájmy a cíle jsou nadřazeny zájmům osobním i skupinovým. Srov. Ottovo nakladatelství, *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M-Ž*, Praha, 2003, ISBN 80-7181-947-6, s. 103. (dále jen „*Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M-Ž*“)

³ Socialismus – ideologie založená na principech kolektivismu a sociální solidarity. Zaměřuje se na prosazení reformy a odstranění kapitálového ekonomického systému, překonání sociálních rozporů a hospodářského vykořisťování i zlepšení postavení pracujícího obyvatelstva. Tamtéž, s. 406.

⁴ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha, 1991, ISBN 80-7113-003-6, s. 221. (dále jen „*Přehled českých církevních dějin 2*“)

liberálů na Moravě. Český antiklerikalismus se tak často ukázal, že byl značně povrchní a málokdy přerůstal v rozsáhlejší bezvěrecké či volnomyšlenkářské hnutí.⁵

Stát měl nadále na církvev značný vliv. Podle papežského privilegia jmenoval biskupy císař. Pokud bylo možno, snažil se vybírat si příslušníky německých šlechtických rodin.⁶ Bylo-li nutno volit jinak, hlídalo se, aby byl biskupský úřad svěřen osobám, které byly věrny dynastii a zároveň i jejímu chápání funkce náboženství. Takovíto hierarchové byli vesměs bezúhonní a zbožní, i když leckterý z nich začal životní dráhu jako důstojník. Příliš se ale snažili – podle názoru církevního historika Medeka – vyhovět přání císaře, který od nich žádal jedno: pokoj a klid, žádné zbytečné reformy, žádné probouzení lidu, žádné bouření. Nedovedli se sblížit ani s prostým klérem, ani s lidem, jehož řečí nemluvili, a jejich často feudální způsob života budil v 19. a 20. století pohoršení. O to více zde vynikají dva biskupové, kteří vyšli z lidu a získali si jako duchovní pastýři jeho trvalou a vděčnou paměť. Jedním z nich je českobudějovický biskup Jan Valerián Jirsík a druhým vlasteneckým biskupem je královéhradecký Edvard Jan N. Brynych.⁷

Období romantismu přineslo v Čechách, méně na Moravě, spíše nacionální než náboženské podněty. Mnozí kněží se cítili spíše jako „buditelé“ než jako nositelé víry. Nacionální cítění, tehdy pochopitelné a oprávněné, zacházelo někdy však tak daleko, že se stalo náhradou za náboženství. Také církevní osoby a záležitosti byly posuzovány z tohoto hlediska a dodatek „vlastenecký“ byl ve veřejném mínění vlastně omluvou, že je ještě někdo knězem. U mnoha kněží byla narušována hierarchie hodnot a tak došlo i k tomu, že to u některých kněží způsobilo vnitřní odcizení. U venkovských a maloměstských kněží byla někdy na újmu pastorační práce jejich starost o zemědělství, které provozovali ve vlastní

⁵ Srov. MALÍŘ, J. *Sekularizace a politika v „dlouhém“ 19. století*. In L. Fasora, J. Hanuš, J. Malíř, (eds.) *Sekularizace českých zemí v letech 1848-1914*, Brno, 2007, ISBN 978-80-7325-117-8, s. 19.

⁶ Srov. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*. Praha, 1995, ISBN neuvedeno, s. 9. (dále jen „*Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*“)

⁷ Srov. MEDEK, V. *Cesta české a moravské církve staletími*. Praha, 1982, ISBN neuvedeno, s. 312, 313. (dále jen „*Cesta české a moravské církve staletími*“)

režii. Teprve když se začal zlepšovat kongruový plat, byla možnost odpoutat se od zemědělských starostí a farská pole se začala pronajímat.⁸

K úplnému rozchodu s církví však před rokem 1918 docházelo jen v ojedinělých případech. Celibát pocítovali někteří kněží jako tvrdé břemeno a byl často překračován. Církevní historik Kadlec dále uvádí, že nechybělo ani duchovních správců, kteří byli opravdu pracovití. Někteří z biskupů provedli také určité kroky k povznesení duchovní a teologické úrovně duchovenstva. Výběr do seminářů byl kvůli velkému počtu uchazečů přísný. Většinou však příliš vnější měřítko (jako např. maturita s vyznamenáním) byla příčinou, že pro domácí diecézi byly nábožensky významné osobnosti ztraceny - z jihočeských Němců např. Jan Nep. Neumann. Větší vliv měly kněžské exercicie, rekolekce a teologicko-pastorační kurzy. Od přelomu století byly pravidelným jevem.

Je třeba konstatovat, že většina kněží v 19. století nebyla dostatečně vyzbrojena ani filosoficky ani teologicky, aby se mohla úspěšně vyrovnat s problémy v českém duchovním životě. I výchova kněží k zbožnosti měla příliš konzervativní rysy. Legalismus v oficiální morální teologii vedl jedny k vytváření katolických ghett, jiné k odbojné liberalitě. Jen malá část kněží žila z evangelia a z eucharistie a byla schopna povzbudit k takovému životu i věřící.⁹

Přesto, že osvícenství nebylo příliš příznivé řeholnímu životu, udržoval se osvícenský duch nejvíce zrovna v klášterech, které josefínský útok přežily. Bylo tedy zapotřebí ve starých klášterech provést reformy. Úkolem provést reformu řádů v celé rakouské monarchii pověřil papež Pius IX. pražského arcibiskupa kardinála Schwarzenberga. Ten tak chtěl učinit za pomoci českobudějovického biskupa Jirsíka a osekého cisterciáka Salesia Mayera. Nebyl ovšem moc úspěšný. Došlo jen k určitým reformním náběhům. Působení liberalismu nebylo opravdové reformě příznivé. Cisterciácké kláštery ve Vyšším Brodě a v Oseku se snažily o spojení všech klášterů řádu v kongregaci pod generálním opatem v Římě. Podporu získali trapisti jako nejpřísnější observanci cisterciáckého řádu. Byly vydány jednotné liturgické knihy. Středisky nově se organizujícího řádu

⁸ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 223.

⁹ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 223, 224.

s generálním opatem v čele se staly premonstrátské kláštery na Strahově, v Teplé a v Želivě. Bohužel zcela selhala reforma u piaristů. Zde byla řádová kázeň zvláště špatná. Piaristé ztráceli jedno gymnasium za druhým a ke konci 19. století již jen živořili. V dominikánském řádu se začal projevovat čilejší život až od devadesátých let. Docíleno úspěchu nebylo ani u augustiniánských eremitů a u různých řádů řehole sv. Františka, pouze s výjimkou kapucínů. Reforma benediktinů byla jen dočasná. Z nově uzavřených řádů se těžce probíjeli jezuité, vystupovali proti nim mladočeši. Do počtu jich bylo málo, vynikali však kvalitou. Lépe se dařilo rozšiřovat pozice redemptoristů, jejichž příslušníci se uplatnili v lidových misiích. Významnou činnost rozvinuly četné ženské kongregace jako boromejky, školské sestry, františkánsky, šedé sestry aj.

Nové změněné poměry potřebovaly nové prostředky, které by posílily náboženské uvědomění lidu. V tomto směru byli duchovní vynalézaví a výsledky, kterých docílili, byly uspokojující.¹⁰

Značnou oblibu si získaly některé „nové pobožnosti“. Křížová cesta, související s barokním kultem bolesti, se v 19. století rychle rozšiřovala a brzy byla téměř v každém kostele. Byla oblíbeným rozjímáním o umučení Páně. Další oblíbené u nás se těšily májové pobožnosti. Šířily se nejdříve v Praze a ve větších městech, později také ve venkovských českých i německých farnostech. K májovým pobožnostem se vydávaly brožurky. Májové pobožnosti vedly k novému zakládání mariánských družin. Neméně oblíbenými pobožnostmi byly úcta Božského Srdce Páně a modlitba svatého růžence.¹¹ Od poloviny 19. století byly opět konány lidové misie. Misie se vžíly a značně přispívaly k náboženské obrodě farností. Kromě redemptoristů působili jako lidoví misionáři hlavně jezuité, františkáni a dominikáni. Svůj význam měla i křesťanská cvičení. Spočívala ve výkladu katechismu a konala se na venkově zpravidla v postní době ve farních kostelech i v přifařených obcích. Ke konci 19. století se začalo i

¹⁰ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 224, 225.

¹¹ Srov. MEDEK, V. *Cesta české a moravské církve staletími*, s. 310.

s uzavřenými duchovními cvičeními pro inteligenci, a to hlavně na Moravě, přičiněním A. C. Stojana.¹²

Opět začaly být populární poutě. Také byly pořádány velké katolické sjezdy, a to v diecézním i celostátním měřítku. Do počátku 20. století bylo všeobecných katolických sjezdů konáno celkem sedm. V Brně v roce 1894, v Praze v roce 1897, opět v Brně v roce 1903, opět v Praze v roce 1908, v Hradci Králové v roce 1909, v Olomouci v roce 1911 a v Kolíně nad Labem v roce 1913. Jednalo se zde o aktuálních soudobých náboženských problémech. Také se probíraly kulturní a sociální otázky. Liturgický život lidu byl usnadněn četnými staršími i novějšími písněmi, především mešními písněmi. Vydávaly se kostelní zpěvníky neboli kancionály. Každá česká diecéze měla svůj kancionál. Docházelo i k vydávání soukromých zpěvníků. Také produkce modlitebních knih byla veliká a odpovídala i náročnějším požadavkům liturgického života.¹³

Intenzivně se pracovalo i ve spolkovém životě. Brněnský gymnazijní profesor Matěj Procházka (1811-1889) založil roku 1849 v Brně Katolickou jednotu. Po čtyřech letech měla na sto odboček po celé Moravě a dále se rozšířila i do Čech. Jejím orgánem byl časopis Hlas Katolických jednot. Tento spolek pracoval na vzdělávacím poli a stal se později základem katolické politické činnosti. Dále u nás byly zakládány spolky katolických tovaryšů pro katolické řemeslnictvo a dělnictvo stejně jako spolek Gesellenverein německého kněze Adolfa Kolpinga. Měly sociálně vzdělávací úkol. Doba rozkvětu Spolku katolických tovaryšů spadá do let 1870-1899, kdy měl 45 odboček. Vznikalo pak celé množství katolických spolků - mládeže, žen, rolnictva, studentstva atd.

K šíření katolických myšlenek a k obraně proti útokům odpůrců byla jako prostředku věnována pozornost tisku. České diecéze si vytvořily spolky, které pečovaly o rozvoj katolického tisku. Rysem katolické literatury 19. století byl apologetický ráz, který směřoval k vyvrácení protichůdných filosofických, teologických a historických názorů.¹⁴

¹² Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin* 2, s. 225, 226.

¹³ Srov. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, s. 17.

¹⁴ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin* 2, s. 226, 227.

Vyučování náboženství ve školách bylo pro církve postaveno do příznivější situace uzavřením konkordátu mezi rakouským státem a Svatým stolcem r. 1855,¹⁵ který postavil obecné a měšťanské školy, ze středních potom gymnázia a reálky, pod církevní dozor. Učitelé všech stupňů těchto státních škol mohli být jenom katolického vyznání. Výuka náboženství probíhala v rozsahu čtyř i více hodin týdně podle typu příslušné školy a na vysvědčení byla zapsána jako první z předmětů. Místně příslušný děkan nebo farář měl právo kdykoliv přijít do školy na hospitaci. A to i na výuku ostatních předmětů, ne pouze náboženství. Ve smyslu konkordátu nesl právě on odpovědnost za školství v okruhu svého děkanství. Na vysokých školách se nevyžadovalo pro vyučující striktně katolické vyznání. Studenti, kteří pocházeli z katolických rodin, museli podle zákona z r. 1804 navštěvovat povinnou výuku katechismu. Věřící nekatolických vyznání měli k dispozici své školy, na nichž působili jako pedagogové nekatolíci. V českých zemích a Rakousku se jednalo o evangelíky a židy. Pouze tyto konfese zde byly povoleny. Jak evangelíci, tak i židé mohli také studovat v zahraničí.¹⁶

V roce 1856 zahájila Vídeňská biskupská synoda dílčí reformu teologických studií. Ministerským nařízením ze dne 29. března 1858 se stala závaznou v celé monarchii. Jednalo se o vzorový studijní plán a o potvrzení svobodného rozhodování jednotlivých biskupů v otázkách vnitřní správy diecézí, svěcení duchovních i výchovy a vzdělávání nových kněží. Až do zániku monarchie zůstala výchova nových kněží plně v rukou církve a jednotlivých biskupů, respektive teologických fakult a diecézních teologických institutů.¹⁷

Již prosincová ústava r. 1861 znamenala porušení konkordátu. Dala protestantům stejná práva ve věci bohoslužeb jako katolíkům. Evangelíci již

¹⁵ Srov. *Ordinariátní list Budějovické diecéze na rok 1900*, České Budějovice, 1900, ISBN neuvedeno, čís. 20, s. 78.

¹⁶ Srov. MALÝ, R. *Katolická církev v souboji s liberalismem a A.C.Stojan*. In R. Svoboda, M. Weis, P. Zubko (eds.) *Duchovní a myšlenkové proměny druhé poloviny 19. století*, České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-900-2, s. 144, 145.

¹⁷ Srov. NOVOTNÝ, M. *Výchova diecézního kléru v českých zemích v letech 1848-1918 na příkladu českobudějovického teologického institutu a biskupského semináře*. In P. Mačala, P. Marek, J. Hanuš (eds.) *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Brno, 2010, ISBN 978-80-7325-218-2, s. 111.

nemuseli mít své sbory bez věží a zvonů a se zadním vchodem mimo ulici. Tak to předepisoval ještě toleranční patent císaře Josefa II. z r. 1781. Bylo též povoleno, aby si své modlitebny zřídili i protestanti jiného než reformovaného – kalvínského nebo augsburského - vyznání, např. baptisté, metodisté aj. Zároveň také byla dána náboženská svoboda různým druhům sekt. Bylo to proti znění konkordátu. Papež Pius IX. protestoval.¹⁸

Od sedmdesátých let 19. století se postupně formovaly jak politické složky českého katolicismu - konzervativní a křesťansko-sociální, tak i složky zájmové. Ty měly katolickou církev opět přiblížit dělnickým a středostavovským vrstvám společnosti. Např. Orel, Sdružení katolické inteligence a další spolky. Významné místo mezi nimi zaujímaly laické náboženské družiny. V českém prostředí se po roce 1900 rozvíjelo též hnutí Katolické moderny. Toto hnutí usilovalo o prosazení některých církevních reforem, např. zavedení národního jazyka do bohoslužeb, dobrovolnost celibátu nebo zlepšení duchovní a teologické úrovně kněžstva. Činnost modernistů byla pod nátlakem domácích církevních představitelů utlumena a znovu ožila až po vzniku Československa.¹⁹

Velmi významný prostor, kde se setkávala církev se státem, bylo školství.

K největšímu porušení konkordátu došlo, když roku 1868 vláda protestanta Beusta v tehdejší Rakousko-Uhersku prosadila školský zákon, který předal rozhodující kontrolní a zřizovací kompetence ve školství do rukou státu. Odvolávala se přitom na prosincovou ústavu z roku 1867. Tímto krokem byl výrazně omezen vliv církve ve školách. Zároveň byla stanovena povinná výuka náboženství na pouhé dvě hodiny týdně.²⁰ Také byl legalizován manželský zákon, který dovoľoval rozluku manželství. Hlavním odpůrcem těchto dvou zákonů byl

¹⁸ Srov. MALÝ, R. *Katolická církev v souboji s liberalismem a A.C.Stojan*. In R. Svoboda, M. Weis, P. Zubko (eds.) *Duchovní a myšlenkové proměny druhé poloviny 19. století*, České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-900-2, s. 144, 145.

¹⁹ Srov. NOVOTNÝ, M. *Výchova diecézního kléru v českých zemích v letech 1848-1918 na příkladu českobudějovického teologického institutu a biskupského semináře*. In P. Mačala, P. Marek, J. Hanuš (eds.) *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Brno, 2010, ISBN 978-80-7325-218-2, s. 111.

²⁰ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899-1989 jako ukazatel vztahu státu a katolické církve se zřetelem na českobudějovickou diecézi*. Košice, 2007, ISBN 978-80-89138-81-4, s. 18. (dále jen „*Výuka náboženství v letech 1899-1989*“)

linecký biskup Josef Rudigier. Ten byl také kvůli protestnímu pastýřskému listu zatčen, avšak od císaře Františka Josefa I. omilostněn. Potíže kvůli svému kritickému postoji měl i českobudějovický biskup J. V. Jirsík. O dva roky později se rakousko-uherská vláda připojila podle příkladu německé vlády k odporu proti dogmatu o papežské neomylnosti, jak jej vyhlásil I. vatikánský koncil.²¹ Roku 1874 tzv. květnovými zákony byl konkordát mezi rakouským státem a Svatým stolcem zrušen a katolická církev se dostala pod přísný státní dozor. Zcela závislou se církev stala ve správě jmění a i v jiných otázkách se ministerstvo kultu vměšovalo do vnitřního života církve.²²

Nadále pokračovala spolupráce mezi církví a státem, nicméně zůstávalo mezi nimi určité napětí. Církev velmi těžce nesla omezení svého vlivu ve školství. Žáci z katolických rodin se museli povinně účastnit církevních slavností spojených se školou - např. mší k výročí korunovace nebo k narozeninám císařského páru, průvodů Božího Těla atd. Náboženství se sice vyučovalo, ale značná část učitelstva všech stupňů, zvláště středních škol, smýšlela liberálně, skoro ateisticky, a ovlivňovala v tomto směru mladou generaci. Z takových škol vycházeli mladí lidé buď jako úplní nevěrci, nebo jako lidé nábožensky indiferentní, i když z valné části pocházeli z rodin věřících.²³

Rakouská legislativa zakazovala ve školách útoky proti katolickému náboženství. Katolická církev totiž představuje hlavní morální a ideovou oporu monarchie a také se k ní hlásí absolutní většina rodičů žactva. Učitel je tedy povinen katolickou církev ctít. Zároveň však ústavou garantovanou svobodu svědomí a přesvědčení si učitelé vyložili tak, že mohou žákům předkládat ve výuce své názory, i když jsou v přímém rozporu s katechismem.

Rakousko-uherské zákonodárství nebylo ve věci vztahu učitelů a katolické církve šťastné. Pedagog mohl bez obav hlásat ve třídě před žáky teze, které odporovaly katolické nauce, zároveň však byl povinen účastnit se všech

²¹ Srov. MALÝ, R. *Katolická církev v souboji s liberalismem a A.C.Stojan*. In R. Svoboda, M. Weis, P. Zubko (eds.) *Duchovní a myšlenkové proměny druhé poloviny 19. století*, České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-900-2, s. 145, 146.

²² Srov. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, s. 15.

²³ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*, s. 228.

církevních slavností, majících vztah ke škole. Nebylo lepší a snadnější cesty, jak ve školách vychovávat budoucí antiklerikály a ateisty.²⁴

Podle zákona sice pedagog jako každý jiný občan mohl být i bez vyznání, jenže to bylo spojeno s byrokratickými obtížemi. Katolický farář byl totiž zároveň státním úředníkem, který vedl matriky pokřtěných, oddaných a zemřelých. Občan bez vyznání měl potom problémy, jak to bude s jeho sňatkem, s registrací narozených dětí atd. Výuka katolického náboženství ve škole zůstala i podle školského zákona z roku 1868 povinná. Nekatolíci, především evangelíci a židé, zůstali z tohoto předmětu neklasifikováni. Museli ovšem přinést potvrzení svého duchovního správce, že jsou ve své náboženské obci duchovně vzděláváni. K úředním problémům vedlo i to, že děti z rodin bez vyznání toto přinést nemohly, tak lidé, kteří se s katolickou církví vnitřně rozešli, zvláště učitelé, raději zůstávali formálními katolíky. Někteří vystupovali ale jako antiklerikálové a odpůrci všeho křesťanského.²⁵

Církev změnila strategii postupu, když viděla, že nemá šanci svůj dřívější vliv ve školství obnovit. Stále sice zdůrazňovala své právo na státní školy, zároveň však současně naléhala na odstranění legislativních překážek k vytvoření samostatné sítě církevních škol, které by byly paralelou ke školám státním. Tehdejší legislativa dovolovala za splnění předepsaných podmínek, aby si kterákoliv veřejná nebo soukromá instituce zřídila svoji vlastní školu. Mohla to být tedy i obec. I tady chtěla katolická církev uplatnit svůj vliv. Do tohoto úsilí se zapojovali i čeští duchovní, kteří usilovali o maximální počet nestátních českých škol. Zároveň se však snažili, aby tyto školy byly vedeny katolickým a nikoliv liberálním duchem. Toto prosazoval i českobudějovický biskup J. V. Jirsík při svých snahách o založení českého gymnázia v Českých Budějovicích.²⁶

²⁴ Srov. MALÝ, R. *Katolická církev v souboji s liberalismem a A.C.Stojan*. In R. Svoboda, M. Weis, P. Zubko (eds.) *Duchovní a myšlenkové proměny druhé poloviny 19. století*, České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-900-2, s. 146, 148.

²⁵ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899-1989*, s. 24.

²⁶ Srov. MALÝ, R. *Katolická církev v souboji s liberalismem a A.C.Stojan*. In R. Svoboda, M. Weis, P. Zubko (eds.) *Duchovní a myšlenkové proměny druhé poloviny 19. století*, České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-900-2, s. 151, 152.

2. Náboženský život v českobudějovické diecézi v letech 1850 - 1914

2.1 Vznik českobudějovické diecéze

Dějiny českobudějovické diecéze jsou poměrně krátké. Českobudějovické biskupství se sídlem v Českých Budějovicích vzniklo jako plod reformy církevní správy v zemích rakouské monarchie za vlády císaře Josefa II. v druhé polovině 18. století.²⁷

Po biskupství v Litoměřicích a v Hradci Králové zůstaly pražskému arcibiskupovi celé střední, západní a jižní Čechy. I přes velké úsilí nebylo možné, aby se mohli arcibiskupové pečlivě věnovat tak rozsáhlému území. Rozsáhlý církevní správní útvar nevyhovoval ani státní správě. Proto císař Josef II. rozhodl zřídit v Českých Budějovicích nové biskupství. Původně hodlal ustanovit v Budějovicích jen generálního vikáře. S ohledem na stárnoucího pražského arcibiskupa Antonína Petra Příchovského mělo samostatné biskupství vzniknout až po jeho smrti. Nakonec se arcibiskup rozhodl jinak a celou záležitost vzniku biskupství sám urychlil. 20. listopadu 1783 oznámilo zemské gubernium olomouckému kanovníkovi Janu Prokopovi Schaaffgotschovi, že v rámci regulací je uvažováno o zřízení nové diecéze v Českých Budějovicích a on by měl být novým biskupem. Dvorským dekretem z 18. dubna 1784 dal císař na vědomí své rozhodnutí o zřízení biskupství v Českých Budějovicích a zároveň byl prvním biskupem jmenován Jan Prokop Schaaffgotsche. Arcibiskup Příchovský byl požádán, aby ohledně oddělení jihočeské části arcidiecéze navázal styk se Svatým stolcem. A nově jmenovaný biskup Schaaffgotsche měl požádat Řím o vyhotovení potřebných jmenovacích listin.²⁸

²⁷ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899-1989*, s. 22.

²⁸ Srov. SVOBODA, R. *Jan Prokop Schaaffgotsche, první biskup českobudějovický*. Brno, 2009, ISBN 978-80-87127-17-9, s. 123 - 126. (dále jen „*Jan Prokop Schaaffgotsche, první biskup českobudějovický*“)

Sídlem nového biskupa a katedrální kapituly se měl stát klášter dominikánů. Přestavba prostorů dominikánského kláštera na biskupskou rezidenci by byla příliš finančně náročná. Tak tedy byla na biskupskou rezidenci určena nedávno postavená moderní a reprezentativní budova koleje piaristů poblíž náměstí, nynější biskupství. Ta mohla po menších úpravách posloužit svému novému účelu. Piaristé byli usazeni v dominikánském klášteře. Zároveň byl Schaaffgotsche vybídnut, aby si vyžádal v Římě potvrzení a souhlas k biskupskému svěcení.²⁹

Arcibiskup Přichovský požádal 15. října 1784 Svatý stolec, aby od jeho arcidiecéze oddělil kraje budějovický, táborský, prácheňský a klatovský a vytvořil z nich novou diecézi. Schválení arcibiskupovy žádosti Svatým stolcem došlo z Říma 13. prosince 1784.³⁰ Formální prosba o zřízení biskupství byla císařem Josefem II. papeži zaslána 20. prosince 1784. Císař v ní také požádal o souhlas s povýšením farního kostela sv. Mikuláše na katedrální chrám, se zřízením katedrální kapituly a s podřízením nového biskupství pražskému arcibiskupství.³¹ Dvorním dekretem z 27. května 1785 bylo nařízeno, aby byla piaristická kolej upravena v biskupskou rezidenci co možná nejrychleji a co možná nejšetněji. Bulou papeže Pia VI. z 20. září 1785³² bylo zřízení českobudějovického biskupství slavnostně vyhlášeno a novému biskupu byl určen za katedrální chrám farní kostel sv. Mikuláše a při něm byla zřízena kanovnická kapitula.³³ Vznik českobudějovického biskupství ohlásil biskup Schaaffgotsche obyvatelům nové diecéze pastýřským listem z 1. ledna 1786. Slavnostní intronizace se konala 26. února 1786.³⁴ Do nově vzniklé diecéze spadalo 590 711 katolíků, 60 měst, 52 městysů, 2 778 vesnic, 246 světských kněží, 84 místních kaplanů a řeholníci.³⁵

²⁹ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice, 1995, ISBN 80-901602-3-9, s. 23. (dále jen „*Českobudějovická diecéze*“)

³⁰ Tamtéž, s. 24.

³¹ Srov. SVOBODA, R. *Jan Prokop Schaaffgotsche, první biskup českobudějovický*, s. 135.

³² Srov. MARDETSCHLÄGER, F. *Kurz gefasste Geschichte des Bisthums und der Diöcese Budweis*. Budweis: Selbstverlag, 1885, ISBN neuvedeno, s. III. (dále jen „*Kurz gefasste Geschichte*“)

³³ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 24.

³⁴ Srov. SVOBODA, R. *Jan Prokop Schaaffgotsche, první biskup českobudějovický*, s. 145.

³⁵ Srov. WEIS, M. *Nástin vztahů mezi církví a státem v českobudějovické diecézi (1783-1945)*. Magazin Setkání 2002, roč. 13, č. 1, s. 5. ISSN: 1212-8074.

Císařovo konečné rozhodnutí v této záležitosti je datováno teprve 18. ledna 1789. Téhož roku byla diecéze rozdělena na pět arcikněžství s celkem 30 vikariáty.³⁶ Roku 1808 byly k diecézi připojeny Železná Ruda a Grafenried, které do té doby patřily diecézi řezenské.

2.2 Situace církve v českobudějovické diecézi v druhé polovině 19. století

Vývoj diecéze v jižních Čechách byl úzce spjatý s osobnostmi biskupů.

Budějovice si zachovávaly měšťanský německý ráz, kněžský seminář tam byl jediný ústav, z kterého se šířilo české národní oduševnění. Na měšťanských školách se češtině vyučovalo jako dobrovolnému předmětu, a to jen ve vyšších třídách. Pravidelně česky se ve městě kázalo pouze v kostele svaté Anny, který byl založen v roce 1845 jako české kazatelské místo. Jinak se ve městě pravidelně česky nekázalo. Ke změně však došlo jmenováním biskupa Jana Valeriána Jirsíka, který byl nástupcem Josefa Ondřeje Lindauera a řídil budějovickou diecézi 5 let, do roku 1850. Ten byl nástupcem Arnošta Růžičky, který řídil diecézi 30 let stejně jako jeho předchůdce, první českobudějovický biskup Jan Prokop Schaaffgotsche.³⁷

Pražského kanovníka Jana Valeriána Jirsíka, jihočeského rodáka z Kácova, jmenoval mladý císař František Josef I. budějovickým biskupem na návrh nového pražského arcibiskupa kardinála Schwarzenberga. Jmenování schválil papež Pius IX. 5. září 1851. Jirsík už v Praze proslul jako kazatel.³⁸ Od roku 1848 byl redaktorem českého *Časopisu katolického duchovenstva*. V Praze vydal v roce 1841 česky *Populární dogmatiku*, a již v roce 1835 vydal apologetický spis *Proč jsem katolíkem*. V jiných česky psaných knihách a článcích se obracel i na evangelíky a protestanty. Proto ho kardinál Schwarzenberg doporučil.³⁹ Byl i

³⁶ Srov. *Encyklopedie Českých Budějovic*. České Budějovice, 1998, ISBN 80-238-3392-8, s. 58.

³⁷ Srov. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, s. 67, 68.

³⁸ Srov. MARDETSCHLÄGER, F. *Kurz gefasste Geschichte*, s. 45.

³⁹ Srov. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, s. 68.

jinak hojně literárně činný. Publikoval česky psaná díla: Škola nedělní, Proč jsem se stal katolíkem, Bohomil, Populární dogmatika, Dvanáctero listů k odděleným bratřím. Psal často i kratší úvahy do časopisu pro katolické duchovenstvo.⁴⁰

Biskup Jirsík kladl důraz hlavně na výchovu budoucích kněží. Snažil se o zlepšení úrovně kněžského semináře. Tam se stále konaly kurzy češtiny. Čeští bohoslovci totiž studovali na německých školách a neznali spisovnou češtinu. Jirsík také věnoval velkou pozornost i svým kněžím. Nechal pro ně pořádat pravidelná duchovní cvičení jezuity. Na srdci mu leželo i trvalé vzdělávání kněží, a tím si připravoval budoucí katechety na středních školách. Předsedal třem diecézním synodám v letech 1863, 1872 a 1875. Třikrát navštívil všechny farnosti diecéze. Založil homiletický časopis. Staral se také o vydávání hodnotného katolického tisku. V roce 1853 založil v Budějovicích k zdokonalování kněžských povolání studentský seminář.

Další z důležitých kroků biskupa Jirsíka bylo náboženské a kulturní povznesení v duchu domácích tradic českých dieceznů. Také proto čeští katolíci i nekatolíci obdivovali Jirsíka jako národního buditele v jižních Čechách, a naopak němečtí katolíci i nekatolíci hodnotili jeho působení záporně.⁴¹

Již od roku 1820 se ozývaly hlasy po české obnově, zvláště v semináři, kde studovala většina seminaristů s německým vzděláním. Bylo tedy třeba něco v tomto smyslu udělat, zvláště když se za získáním obživy z česky mluvícího venkova začali stěhovat do měst chudí lidé. V Budějovicích nebyly české školy. Z části i proto, že Bachova absolutistická vláda nepřála nacionalismu. Teprve v roce 1862 bylo nutno na německém gymnáziu zřídit paralelní české třídy. Studenti, kteří se s rodiči přestěhovali do Budějovic, neuměli německy. Jelikož se to německým měšťanům nelíbilo, přeložila tuto větev vláda do Třeboně. Jirsík se tedy rozhodl, že bude vydržovat tyto žáky sám v Budějovicích z vlastních prostředků. Významně podporoval činnost škol a školských zařízení a zřídil první

⁴⁰ Srov. PLETZER, K. *Biskup Jan Valerian Jirsík 1798-1883*. Státní vědecká knihovna v Č.Budějovicích, 1993. ISBN neuvedeno. s. 6. (dále jen „*Biskup Jan Valerian Jirsík 1798-1883*“)

⁴¹ Srov. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, s. 68, 69.

české gymnázium v Budějovicích.⁴² Toto české gymnázium mělo v roce 1868 268 studentů. Díky jeho abiturientům převládl zcela český prvek i v budějovickém semináři. Bylo tomu také proto, že mezi německy mluvícími abiturienty ubylo povolání. Mladí lidé byli totiž ovlivňováni německými liberálními a proticírkevními proudy z Říše, takže brzy bylo třeba i do německých farností jmenovat české kněze.

Dále také byla pod Jirsíkovým vlivem založena v Budějovicích v roce 1870 i první česká obecná škola. Nestaral se však pouze na vlastní diecézi. Staral se i o své diecezány, které nouze donutila se vystěhovat. Většinou to bylo do Lince a do Vídně. Jeho diecéze byla totiž chudá a bez průmyslu. Uvolnil i české kněze své diecéze, aby pracovali mezi vystěhovalci v daleké Americe. Přitom se nezapomněl starat stejně pečlivě i o německou menšinu v diecézi.⁴³

Za působení biskupa Jirsíka se v budějovické diecézi vydávaly české katechismy pro mládež. Do Budějovic byly povolány školské sestry, které zde zřídily i první českou dívčí školu. Založen zde byl diecézní ústav pro hluchoněmé. Zde se hluchoněmí učili číst, psát, počítat, pracovat, modlit se. Po opuštění ústavu byli hluchoněmí schopni samostatného života. Začal se v této době také rozvíjet lidový český tiskový apoštolát a také se začaly rozvíjet české náboženské spolky. Dal postavit kostel ke cti sv. Václava, našeho českého patrona. Věnoval se i jiné veřejně prospěšné činnosti: stál u zrodu kulturně politického spolku Beseda (1862), podporoval také otevření českobudějovické záložny (1864) a stanul tak v čele národně obrozeneckých snah v Českých Budějovicích.⁴⁴

Jirsíkovým nástupcem byl jmenován pražský biskup Karel Průcha. Jeho pokročilý věk a slabé zdraví mu nedovolily, aby hodnost přijal. Pátým českobudějovickým biskupem byl jmenován hrabě František Schönborn, a to dne 22. srpna 1883 císařem Františkem Josefem I. Biskupské svěcení přijal 18. listopadu 1883 a 25. listopadu byl intronizován. Za jeho působení byla roku 1885 zřízena kolej redemptoristů v bývalém budějovickém dominikánském klášteře a

⁴² Srov. NOVOTNÝ, M. *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do současnosti*. České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-883-9, s. 135.

⁴³ Srov. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, s. 69.

⁴⁴ Srov. PLETZER, K. *Biskup Jan Valerian Jirsík 1798-1883*, s. 6.

byly učiněny přípravy k uvedení servitů do Nových Hradů. Již po dvou letech působení v Českých Budějovicích byl biskup Schönborn⁴⁵ povolán na arcibiskupský stolec sv. Vojtěcha. Budějovice byly opět bez biskupa.⁴⁶

7. července 1885 jmenoval císař František Josef I. novým biskupem dosavadního profesora českobudějovického kněžského semináře Martina Josefa Říhu.⁴⁷ Diecéze opět dostala dobrého a pracovitého kněze stejně jako dobrého a šlechtného člověka. V září 1885 přijal biskupské svěcení a byl intronizován. Vzápětí po intronizaci oslavil sté výročí založení diecéze.⁴⁸ K tomu již blíže uvádí Památní kniha školní obce Hosína:

„Roku 1885 na den 2. září slavila diecéze Budějovická dvě jubilea. První jubileum bylo posvěcení Dr. Martina Josefa Říhána biskupa a druhé památka stoletého trvání biskupství Budějovického. Byla to slavnost velkolepá a překrásně se vydařila.

Již v předvečer četní zástupové účastníků ze všech končin diecéze do Budějovic se sjížděli a byli svědky hlučných a srdečných ovací, jimiž tamější spolkové zahájili památnou slavnost uchystavše hudební zastaveníčko před biskupskou residencí. Na zejtří pak celé město v roucho opravdu nádherné se odělo ku slavnostem, jež odbyvaly se za nevídaného dosud účastenství obecnstva a kněží domácích i přespolních. Mimo městskou radu a předsedy všech úřadů a četné hodnostáře duchovní i světské, byli ve chrámu Páně při svěcení přítomní též mnozí vynikající naši šlechticové čeští, zejména knížata Karel, Adolf a Bedřich Schwarzenberg, hrabata Schönborn, Buquoi, Vratislav, a svou přítomností jako věrní diecésané uctivovali svému biskupu, jenž z lidu povznešen jest nad celou diecézí. I staříčkému otci bylo přáno tomu pohlížeti, pokud slze v očích a radostný pláč nebránily, na všecky ty významné a přeslavné obřady, jimiž syn jeho svěcen byl na biskupa. Světitelem byl sám primas a metropolita český kníže –

⁴⁵ Srov. *Ordinariátní list Budějovické diecéze na rok 1885*, České Budějovice, 1885, ISBN neuvedeno, čís. 26, s. 103.

⁴⁶ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 36.

⁴⁷ Srov. *Ordinariátní list Budějovické diecéze na rok 1885*, České Budějovice, 1885, ISBN neuvedeno, čís. 26, s. 103.

⁴⁸ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 36.

arcibiskup hrabě Schönborn, jemuž asistovali dva biskupové, totiž nejd. biskup Hais z Králové Hradce a nejd. biskup Schöbel z Litoměřic.

A rovněž krásné bylo podívání na slavnostní průvod z chrámu do residence hlavním náměstím, kde na obou stranách krásné brány se skvěly a ze všech domů vyzdobených radostně kynuly prapory hojné. Domácí sbory a deputace nesčetných cizích zastupitelstev a spolků: besed, veteránů, hasičů, sokolů aj. ve vzorném pořádku utvořovaly špalír uprostřed nepřehledných zástupů, a těmi řadami pak za velebného hlaholu všech zvonů slavný průvod volně se ubíral.

Celá diecéze budějovická oslavuje památku stoletého trvání na prahu století druhého s láskou nelíčenou a s celou důvěrou uvítá svého nového biskupa: Vítej nám otče Bohem daný, a žehnej Ti ve všem Bůh, Tobě i nám ku blahu vzájemnému na mnohá léta! “⁴⁹

Ke stému výročí založení českobudějovické diecéze se vztahuje v Památní knize školní obce Hosína obrázek biskupů, kteří zde za těch sto let působili. Obrázek přikládám v příloze č.I.

Biskup Říha udržoval duchovní odkaz Jana Valeriána Jirsíka a diecéze zůstávala v dobrém stavu. V letech 1887 a 1888 vznikly diecézní kongregace Bratří a Sester Nejsvětější svátosti. Budějovickou diecézi řídil Říha 22 let. Po něm nastoupil biskup Josef Hůlka. Svěcen a intronizován byl v lednu roku 1908. Biskupem byl až do roku 1920.⁵⁰

⁴⁹ Srov. *Památní kniha školní, obce Hosína*. Hosín, 1850-1936. ISBN neuvedeno, s. 91-93. (dále jen „*Památní kniha školní*“)

⁵⁰ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 36.

3. Dějiny obce Hosín od jejích počátků do poloviny 19. století

3.1 První dochované zprávy o obci Hosín

Obec Hosín se rozkládá několik kilometrů severně od Českých Budějovic a tři kilometry jihovýchodně od Hluboké na výrazném a zčásti zalesněném návrší nad českobudějovickou kotlinou. Střed obce tvoří náves s rybníčkem, obklopená hospodářskými usedlostmi. Výhodná poloha na návrší s výhledem do širokého okolí měla vliv i na vznik pozdějšího osídlení, pravděpodobně hradištního typu.

Název vesnice byl odvozen od osobního jména Hoša a původně zněl Hošín. Tento tvar vznikl přivlastňovací příponou *-ín*. V novější tvar *Hosín* se změnil zvratnou analogií v době, kdy se slabika *si* dialogem měnila v *ši*. Tvar *Hosín*, který v řeči vznikl z počátku jen nahodile, časem ovládl pro rozlišení od slova *hoši*.⁵¹ První písemné zmínky o Hosíně pocházejí až z roku 1330. Osídlení prostoru, na němž se obec rozkládá, je ovšem mnohem starší. Archeologické nálezy prokazují, že zde lidé žili již v době bronzové,⁵² z níž se v blízkosti dnešního Hosína dochovalo několik mohyl. V listině, jež potvrzovala pravost souboru relikvií, se tehdy objevilo i jméno bývalého hosínského faráře Oldřicha. Další zmínka o Hosíně se objevuje v druhé polovině 14. století v konfirmačních knihách pražské arcidiecéze a v registrech papežských desátků. Farní ves Hosín patřila k hlubockému panství. Do hosínské farnosti náležel i nedaleký královský hrad Hluboká s podhradím, poprvé připomínaný roku 1253. Patrony kostela, kteří měli právo obsazovat faru a zároveň povinnost dbát na dobrý stav kostela, byli vždy držitelé hlubockého panství.⁵³

Hosín náležel k panství, jehož střediskem byla Hluboká nad Vltavou, a sdílel s ním jeho vrchnosti. Ty se do poloviny 17. století rychle střídaly. Hlubocké

⁵¹ Srov. PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. Praha, 1954, ISBN nevedeno, s. 715.

⁵² Srov. KOZÁK, P. *Tajemná místa na samém jihu Čech*. Praha, 1999, ISBN nevedeno, s. 51. (dále jen „*Tajemná místa na samém jihu Čech*“)

⁵³ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín - historie a umělecké památky*. OÚ České Budějovice, 1997, ISBN 80-238-1191-6, s.2. (dále jen „*Hosín - historie a umělecké památky*“)

panství, které i s hradem náleželo českým králům, bylo totiž často zastavováno příslušníkům různých šlechtických rodů. Nakonec přešlo zcela do šlechtického držení. Mezi nejznámější vlastníky patřili Lobkovicové, Pernštejnové, páni z Hradce a Malovcové z Malovic. O duchovní správě v Hosíně v průběhu 15. století existuje poměrně málo zpráv. V roce 1417 byl po směně s knězem Ludvíkem pověřen správou hosínské farnosti kněz Jan z Moravičan z olomoucké diecéze. Další zmínka o hosínském duchovním poté pochází až z roku 1569 a týká se faráře Jana Koláře.⁵⁴

Vrchnosti náležel také patronát hosínského kostela. Ten spočíval v právu dosazovat nové faráře. Zároveň také v povinnostech spojených s údržbou kostela. Zvláštního postavení zde dosáhl na sklonku 15. století pojezdny Jiřík. Ten podle listiny krále Vladislava Jagellonského z roku 1489 získal v Hosíně dvůr a privilegia, která ho svobožovala od platebních povinností ke hlubockému hradu a k hosínské faře. To měl jako odměnu za dohled nad zeměpanskými lesy v části hlubockého panství. Jinak většina hosínského obyvatelstva byla v poddanském poměru ke hlubockým pánům.

Z následujícího roku 1490 je znám počet usedlostí a chalup, který je uveden v hlubockém urbáři. Ten byl pořízen pro účel vrchnosti, aby měla přehled od koho a kolik má dostávat poplatků. V obci se nachází 30 usedlostí a chalup, které obývá poddaný lid pánů na hlubockém zámku. Na Hluboké v té době vládli Pernštejnové.⁵⁵ Počet obyvatel z té doby neznáme.⁵⁶

Poslednímu majiteli Hluboké z původně rytířského rodu Malovců z Malovic,⁵⁷ zbohatlého finančními spekulacemi svých příslušníků, bylo panství

⁵⁴ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*. OÚ České Budějovice, 1997, ISBN 80-238-1189-4, s. 46. (dále jen „*Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*“)

⁵⁵ Pernštejnové byli výrazný český a moravský šlechtický rod původně z jihozápadní Moravy. Největšího rozkvětu dosáhli v 16. století, kdy byli vedle Rožmberků jedním z nejbohatších a nejvlivnějších rodů Českého království. Tento význačný starobylý rod nám též zanechal mincovní památky. Srov. Ottovo nakladatelství, *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M-Ž*, s. 210.

⁵⁶ Srov. *1330-1890 - 650 let od založení obce Hosín*, Místní národní výbor v Hosíně, 1980, ISBN neuvedeno, s. 4

⁵⁷ Malovcové z Malovic jsou jedním z nejstarších a později také nerozšířenějších českých vladických rodů. V průběhu 17. století byli někteří z rodu povýšeni do stavu panského. S největší pravděpodobností mají společný rodový prapůvod s pány z Pardubic. Malovcové pocházeli z tvrzi Malovice nedaleko jihočeských Netolic. První tohoto rodu je mezi léty 1313 – 1341 připomínán

po bitvě na Bílé hoře zkonfiskováno pro účast na českém stavovském povstání. Spolu s Hlubokou se pak Hosín roku 1623 stal majetkem španělského aristokrata, generála v císařských službách, hraběte Dona Baltasara de Marradas,⁵⁸ který proslul svým nekompromisním rekatolizačním tlakem a útiskem poddaných. Jako památka na tohoto původem španělského šlechtice a známého válečníka se nedaleko Hosína u cesty na Hlubokou dochovala boží muka s Baltasarovým erbem.⁵⁹ Sestávají se z podstavce a sloupu z kamenných kvádrů, zakončeného hlavicí s dvojitým železným křížem. Na hlavicí byl dříve obrázek sv. evangelisty Marka. Marradasové drželi hlubocké panství do roku 1661, kdy je od nich koupil Jan Adolf ze Schwarzenbergu.

V majetku tohoto významného rodu, který se posléze zcela sžil s jihočeským prostředím, zůstalo panství až do roku 1947. Pro hosínské usedlíky tak byli Schwarzenbergové jejich poslední vrchností, neboť v polovině 19. století bylo zrušeno poddanství.

Dlouhá schwarzenberská éra samozřejmě výrazně zasáhla do dějin obce. Roku 1684 vrchnost na Hosíně zřídila funkci kaplana, který pomáhal zdejšímu faráři s duchovní správou. Nedlouho poté, na konci 17. století, založili Schwarzenbergové hosínské lovecké bratrstvo, nejstarší mysliveckou korporaci na českém území.⁶⁰ Ještě v barokním období prodělal značnou přestavbu hosínský

Bohuslav. Srov. HALADA, J. *Lexikon české šlechty*. Kapitola Malovcové z Malovic, Praha, 1992. ISBN 80-901020-3-4., s. 95-96.

⁵⁸ Don Baltasar de Marradas se narodil pravděpodobně kolem roku 1560 ve Valencii. Jako křížovník spolu s dalšími členy řádu bojoval za rakouské Habsburky ve jménu protireformace. V pobělohorských konfiskacích získal řadu statků v Čechách (Červená Lhota, Hluboká, Mladá Vožice). Ve vojsku působil až do své smrti roku 1638, pohřben byl v Mariánském chrámu v Českých Budějovicích. Srov. Ottovo nakladatelství, *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M-Ž*, s. 29.

⁵⁹ Srov. POCHE, E. a kol. *Umělecké památky Čech I*. Praha, 1977, ISBN 403-22-858, s. 441. (dále jen „*Umělecké památky Čech I*“)

⁶⁰ Prvním dobrovolným zájmovým sdružením myslivců z povolání bylo v roce 1692 založení „Myslivecké bratrské pokladny“ známé spíše jako „Lovecké bratrstvo“ na schwarzenberském panství, jehož Stanovy byly přijaty 31. 12. 1699 v Hosíně. Tyto Stanovy musely být schváleny vrchností. Vznik hosínské lovecké bratrstva byl spjat s knížetem Ferdinandem Vilémem ze Schwarzenbergu. Sdružoval myslivce a lesníky z hlubockého panství. Po smrti knížete Ferdinanda Viléma byla zakládací listina znovu potvrzena roku 1706 novým knížetem Adamem Františkem ze Schwarzenberku. Významný byl také náboženský rozměr v činnosti bratrstva. Jeho příslušníci pěstovali kult mysliveckých patronů sv. Huberta, sv. Eustacha a sv. Ivana. Při církevních svátcích nosili vlastní prapor a zajišťovali slavnostní salvy. Hosínské lovecké bratrstvo bylo nejstarší mysliveckou korporací v Čechách. Existovalo až do roku 1941, kdy bylo zrušeno německou

svatostánek. Roku 1781 došlo k výraznému zásahu do zdejšího pohřbívání, neboť v souvislosti s reformami císaře Josefa II. byl namísto původního hřbitova u kostela zřízen nový na okraji obce.

K osídlení obce Hosína kronika uvádí: *„O starobylém osídlení vrchu hosínského zdá se svědčiti již i jméno jeho. Hosín, jež původně znělo jistě Hostýn a jméno Týn, Týnec neznačí nic jiného v naší staré mateřštině, nežli místo opevněné, hrazené, hrad.“*

Starodávné osídlení vrchu hosínského dosvědčovati může i jméno hradu k němuž později Hosín patřival, „Hluboká“. Odkud jeho jméno? Sám hrad Hluboká leží na vysokém vrchu nad řekou Vltavou na západní straně od Hosína asi půl hodiny vzdálen, nikterak dole, vysoko i nad okolní rovinou českobudějovickou, musí tedy jméno Hluboká býti s ohledem na jeho okolí. A právě pozorován z kopce hosínského, zvláště ze severozápadní části zvané „Račice“, leží hluboko pod kopcem Hošínek. Starodávnému osídlení Hosína nasvědčuje i ta okolnost, že hrad později tak slavný i se svým městečkem donedávna patřil do Hosína farou.

O starém osídlení vrchu hosínského svědčí i země kolem Hosína. Na dílu polí, západně od Hosína ležících – „Hrobce“ (farské zahradě bezprostředně přiléhající) – nalezeny při vyorávání úlomky střepin z popelnic, z tuhy a pálené hlíny. Jsou němými svědky starodávného osídlení. Od nepaměti byla ona místa na dobrá pole předělána a tak pohřebiště už za dávných dob našich předků zničena byla.“

„Ba nalezeny i úplné, neporušené hroby, bohužel tento nález neznalostí pracujících dělníků byl zničen. Když totiž v roce 1895 ve statku číslo 7 „u Jarolímů“ přistavovali novou světnici na zahrádce před okny starého stavení, zedníci při kopání sklepů přišli na vrstvu černé země (ač okolo samá skála), promísené s popelem a kostmi spálenými. Od té černé země táhly se v délce 1-1 ½ cm chodby kamenem zaklenuté, v nichž nalezeny ozdobné nepolévané popelnice a

okupační správou. Význam bratrstva spočíval ve zdokonalování členů v odborných dovednostech i v tom, že vnášelo do myslivosti duchovní rozměr. Srov. PROKOPOVÁ, Z. Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko, s. 53.

*popel, úplně zachované neb stály v chodbách těch klenutých a nad to každá popelnice měla nad sebou co ochranu ještě plochý kámen, stojící na čtyřech jiných kamenech co sloupcích. Zedníci domnívali se, že zde nějaké poklady najdou, ale kromě nějakých železných peněz a lesklého kaménku nenalezli.*⁶¹

3.2 Založení farní vesnice Hosín

Podle starého práva slovanského v Čechách, jak uvádí obecní kronika, náležela půda celému rodu, jemuž byla kdysi při rozdělení země udělena. Ale vladykové nestačili sami hospodařit na svých statcích, a tak si ponechali nejlepší pozemky. Ostatní pozemky pronajímali lidem, kteří neměli žádné pozemky, za určité dávky, jako bylo např. obilí, vejce, sýr a také hospodářské práce. Založili se vesnice. Středem vesnice je náves, domy jsou postaveny v čtyřhranu, za každým domem má hospodář zahradu a pole. Stará česká vesnice neměla uličky, jen skupiny domů. Tam, kde je tedy ulička, byl pozdější přístavek vsi, domky bez polí, nebo usedlosti, které vznikly po rozdělení původních usedlostí. Podle toho poznáme, že je obec Hosín složena ze dvou nebo lépe řečeno ze tří dílů, které vznikly v různých dobách.⁶²

Původní část Hosína nám představuje náves s postavenými usedlostmi kolem ní od čísla popisného 1 do čísla 38. Ovšem vyjma čísla 13 až 30, protože toto číslování je z pozdější doby, kdy už ostatní čísla od 13 do 30 stála. Ze stavení kolem návsi se dá soudit původní ves Hosín a také z okolností, že majitelé usedlostí měli své pozemky rozdělené v několika dílech vedle sebe na straně k Hluboké, k Dobřejovicím a k dvoru Chňava. Nedaleko této původní části, na mírném návrší, jak to obvyčejně bývá, stál kostel. Podle místní tradice stál kostel na půdě zemanského domu, který patřil dědictvím ke kostelu a faře. Tento dvůr vlastnil ostatní část pozemků hosínského katastru od kostela k jihu. Část těchto pozemků byla dána v dědičný nájem obyvatelstvu, které tvoří č. 12 (částečně),

⁶¹ Srov. *Památní kniha obecní, obce Hosína*. Hosín, 1922-1989. ISBN neuvedeno, s. 3, 4. (dále jen „*Památní kniha obecní*“)

⁶² Tamtéž, s. 33.

pak 13 - 29, kteří na těchto pozemcích postavili své usedlosti, a tak utvořili ulici vedoucí od návsi ke kostelu.⁶³

Druhá část obce má svůj původ z druhé poloviny 18. století. Jsou to domky, jejichž majitelé, tzv. domkáři, současně řemeslníci - zedníci, tesaři, atd. - získali kousek pozemku odprodejem od větších statků. Živili se svým řemeslem a pole obdělávaly ženy a děti.⁶⁴

V pozdějších letech vznikla i třetí část Hosína, tzv. Zahrádky, dvě ulice domků postavené od původního Hosína na jih na pozemcích č. 25, získaných prodejem ke stavbě domků.⁶⁵

Počátky obce jsou spjaté s dochovaným románským kostelíkem sv. Petra a Pavla, dominantou obce, který patří mezi nejstarší sakrální památky na Českobudějovicku. Přesné časové určení doby jeho vzniku je obtížné, neboť další stavební úpravy zničily architektonické prvky důležité pro dataci. Podle zasvěcení i prostého vzhledu kostelíka se dá usuzovat na velmi starý původ. Odhady se pohybují v rozmezí od druhé poloviny 11. století až do konce 12. století. Nejstarší zmínka o farním kostele je z roku 1330.

Kostelík postupně přestal z prostorových důvodů vyhovovat a stal se sakristií nově zbudovaného raně gotického kostela. Okolo roku 1340 byla tato sakristie vyzdobena cennými nástěnnými malbami odkrytými roku 1901 akademickým malířem Ludvíkem Kubou.⁶⁶

K dalším větším úpravám hosínského svatostánku došlo v době baroka, kdy byla zřízena naproti presbytáři kruchta pro provozování chrámové hudby a loď získala rákosový strop. Během 18. století obdržel chrám nový mobiliář. Provoz kostela byl financován z výnosů z kostelního majetku, jehož podstatnou část tvořil les. Hojná účast věřících nejen ze samotné hosínské farnosti, ale také odjinud, na zdejších církevních slavnostech se na sklonku 19. století odrazila v úvahách o zbudování nového, velkého reprezentativního chrámu. Od myšlenky se v únoru 1899 dostalo k činu. Barokizovaný gotický kostel byl tehdy stržen a na

⁶³ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 33.

⁶⁴ Tamtéž, s. 41.

⁶⁵ Tamtéž, s. 33.

⁶⁶ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 2.

jeho místě začal rychle vyrůstat mohutný pseudorománský objekt. Zbourán ale nebyl původní románský kostelík (dnešní sakristie),⁶⁷ který stavitelé opět začlenili do novostavby, a to jako její boční kapli na východní straně. Nový chrám byl dokončen a vysvěcen již v září roku 1900.

Pseudorománský kostel, postavený ze žlutých šamotových cihel a z kamene, není orientován presbytářem k východu, jako je tomu u většiny chrámových staveb. Hlavní osa vede od severu k jihu. Má půdorys rovnoramenného kříže s trojapsidálním závěrem.⁶⁸ Na východě přiléhá ke kněžišti sakristie. Západní průčelí kostela je tvořeno otevřenou předsíní, vyzdobenou erby někdejších hosínských vrchností. Chrámová věž má čtvercový půdorys a z rohu křížení lodí se vypíná do výšky 36 metrů. Dvouvěžové průčelí zdobí severní část kostela. Oltáři s nebesy, zhotovenému z mramoru a pískovce, vévodí postavy světců, jimž je chrám zasvěcen, sv. apoštolů Petra a Pavla.

Je to vzácná a nádherná stavba. Budu se jí podrobně zabývat v jiné kapitole.

Za vlády Jana Lucemburského roku 1330 byl jmenován na faru v Hosíně plebánus (farář). Jelikož je to dosud nejstarší písemná zmínka o obci, prakticky první doklad o jejím názvu a první písemný dokument o její existenci, tak se vychází z tohoto data. Je také možné, že jmenování faráře roku 1330 není jmenováním prvním. Stará románská kaple, která je dodnes součástí kostela, byla postavena dle odhadu historiků kolem roku 1050 a musela být už tehdy někým spravována a využívána. Stojí zde a vydává svědectví, že zde žili lidé dávno před rokem 1330.⁶⁹

3.3 První zmínky o duchovní správě farnosti

V této kapitole se zmíním o farářích od počátku vzniku obce, jak uvádí kroniky obce Hosína. Ještě než uvedu jednotlivé správce farnosti, představím

⁶⁷ Srov. KOZÁK, P. *Tajemná místa na samém jihu Čech*, s. 53.

⁶⁸ Srov. POCHE, E. a kol. *Umělecké památky Čech I*, s. 441.

⁶⁹ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 2.

nejprve složení farnosti v Hosíně dle jednotlivých obcí. Farní hosínská osada sestávala v roce 1850 z obcí Hosín, Hrdějovice, Opatovice, Dobřejovice, Chotýčany, Lhotice, Borek.⁷⁰

Hosínská fara byla poměrně významná a její duchovní správci pěstovali společenské kontakty i s jinými vlasteneckými kněžími. Kostel ovlivňoval významně dění v obci. Kromě církevních slavností se na Hosíně konaly často misie vedené řeholníky. Cílem misií, které sestávaly z kázání, zpovídání a přijímání eucharistie, byla duchovní obnova farnosti. Při kostele působily také křesťanské spolky.

Pro zlepšení duchovní správy zřídil v roce 1684 kníže Ferdinand Vilém ze Schwarzenbergu na Hosíně kaplanské místo. Kaplan pomáhal faráři a zároveň měl povinnost sloužit o nedělích a svátcích mše v hlubocké zámecké kapli.⁷¹

V roce 1786 se v rámci josefínských reforem farního systému oddělily od Hosína dvě nové farnosti, Hluboká a Libnič. Až do postavení hlubockého kostela sv. Jana Nepomuckého v roce 1844 sloužila tamním farníkům k bohoslužbám zámecká kaple. Z Hluboké byly i po vzniku farnosti vypravovány pohřby na Hosín, neboť hřbitov byl zde zřízen až v roce 1849. Josefínské reformy zakazovaly také pohřbívání uvnitř obcí. Na Hosíně byl proto roku 1781 zřízen nový hřbitov na okraji vesnice.⁷²

V úředních knihách pražské arcidiecéze, založené prvním arcibiskupem Arnoštem z Pardubic, se fara a kostel hosínský objevuje pod královským patronátem majitele hradu Hluboká. V konfirmačních knihách, do nichž se zapisovali dosazení faráři na uvolněná farní místa, je zmínka o Hosínu nejprve roku 1364. Arcibiskupský úřad zde nařizuje faráři v Hosíně, aby uvedl prvního kněze, který měl povinnost v určité dny sloužit mši svatou u nově zřízeného oltáře Božího Těla v Č.Budějovicích, a spoluzakladatele téhož oltáře Tomáše Dubicera.

⁷⁰ Srov. TRAJER, J. *Beschreibung der Diöcese Budweis*. Budweis, 1862, ISBN neuvedeno, s. 90, 91. (dále jen „*Beschreibung der Diöcese Budweis*“)

⁷¹ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*, s. 53.

⁷² Tamtéž, s. 54.

Druhým farářem byl nepochybně Oldřich. Zemřel v roce 1367 a na uprázdněnou faru na presentaci císaře Karla IV. byl potvrzen kněz Bohuněk, který byl plebánem v Ježkovicích. Jak dlouho zde působil, zda zde zemřel nebo odešel jinam, se nedá již zjistit.⁷³

Jan Plach (Blažek) byl určen králem Václavem v roce 1381 a setrval v úřadě faráře 13 let až do roku 1394. Po něm spravoval faru Ryneš ze Žestovic do roku 1403. Po tomto se připomíná kněz Ludvík do roku 1417, který směnil faru s plebánem Janem v Moravičanech (olomoucká diecéze), za souhlasu krále Václava. Kdo byl dalším nástupcem, o tom není již žádný záznam až do roku 1569, kdy nastoupil Jan Kolář, který zemřel v roce 1581 a jehož tělo bylo pohřbeno v hosínském kostele. Po něm nastoupil kněz Adam Oujezdecký a působil tu až do roku 1597, byl tedy farářem v Hosíně 16 let. Vystřídal ho Jan Vorel, ten byl v Hosíně jen jeden rok.

Šebestián Vaněk Borovanský se přistěhoval z Jindřichova Hradce a pobyl v Hosíně sedm let. Po něm má hosínská fara jednu vzácnou památku, totiž nejstarší křestní matriku počínající roku 1599. Po sedmi letech se odstěhoval do Jindřichova Hradce. Dalších sedm let zde pobyl Stanislav Rudensteiner, který v roce 1606 odešel do Kroměříže jako děkan.

Dalším hosínským duchovním správcem byl Jiří Steinwasser a působil zde od roku 1606 do roku 1610. O tomto panu faráři svědčí matrika, že byl velký milovník hry na dudy. Rád chodil do Bavorovic za místním dudákem Snopkem. Tomu dal farář za hraní na dudy velký díl louky zvaný Na Mutinech, který nebyl nikdy faře vrácen. Zemřel při cestě z Bavorovic, když spadl z lávky do řeky.⁷⁴

Germanus Eberle byl farářem v Hosíně pouze jeden rok, pak odchází do Němčic. V roce 1611 se vrací spravovat hosínskou faru Šebestián Vaněk Borovanský. Pilně zde opět hospodaří a zapisuje. Bohužel mu nebylo dopřáno zde zůstat a v roce 1619 se stává farářem ve Velešíně. Tam také zemřel. Po jeho odchodu nejsou v matrikách až do roku 1628 žádné záznamy o tom, zda a kým byla fara obsazena. Je pravděpodobné, že tehdy v době válečného rozvratu a

⁷³ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 17.

⁷⁴ Tamtéž, s. 18.

českého povstání bylo v tomto kraji vše zničeno, že jen těžko mohl být jmenován farář.

V roce 1628 přichází spravovat hosínskou faru Jakub Piscator, který dál vede záznamy v matrice. Zůstává zde do roku 1638. Jeho nástupcem se stává Pavel Jan Bertram. V roce 1641 ho střídá Ludvík Ferdinand Schidler, který spravuje hosínskou a lišovskou faru do roku 1648. Vystřídal ho pouze na jeden rok Ondřej Vrbský. Jeho péčí a prací se objevuje seznam všech požitků, jako urbaniální povinnosti, farní desátky, pole, louky, lesy a jejich výnos. Od roku 1649 do roku 1655 se zde nachází Jan Václav Brandejský. Tento farář měl dobrou povahu a byl laskavý. Mnohokrát vystupoval jako kmotr při křtech vesničanů, dokonce i pastýřů. Následují záznamy:

- od roku 1655 do roku 1656 Petr Ignác Prokopii;
- od roku 1656 do roku 1667 Jan Tomáš Zalinský;
- od roku 1667 do roku 1668 Rudolf Stramans;
- od roku 1668 do roku 1671 Adam Cleo;
- od roku 1671 do roku 1674 Alexius Masler;
- od roku 1674 do roku 1682 Sigismund Benedikt Waraus.

V roce 1682 přichází na hosínskou faru farář Tomáš Nechutius, který zde spravuje duchovní správu přes dvacet let. Za jeho působení je vydáno rozhodnutí dne 1. dubna 1684 o zřízení kaplanky od knížete Schwarzenberga, jejíž držitel má každou neděli a svátek na hradě Hluboká sloužit mši svatou. Zemřel dne 26. ledna 1703 a po jeho smrti spravoval faru dva měsíce Řehoř Kubíček.⁷⁵

V roce 1703 přichází Jiří František Ferdinand Hauser a působí zde do roku 1718. Tento farář po sobě zanechal první počty kostela, které ukazují tehdejší poměry osadníků k faře a také tehdejší životní poměry. Zemřel 27. ledna 1718 a pochován byl v hosínském kostele blízko velkého oltáře vedle křtitelnice.

Jan Josef Rosendorn působil jako farář v Hosíně velmi dlouho, přes dvacet let, od roku 1718 do své smrti dne 23. ledna roku 1740. Byl velmi dobrý, nikomu nic neodepřel.

⁷⁵ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 19.

František Čeněk, původně skočický kaplan, od roku 1735 lednický farář, nastoupil na hosínskou faru v roce 1740. Byl velmi učený, pracovitý duchovní správce a také dobrý hospodář. Zemřel dne 22. ledna 1765.

František Josef Anger, bývalý kaplan v Hluboké, spravoval faru v Hosíně od roku 1765. Vytrpěl si hodně za hájení farních a kostelních práv. Zemřel v roce 1783 a pohřben byl v kostele u hlavního vchodu ke škole. Jeho nástupce, pan Václav Veselý, mu nechal postavit náhrobek s latinským nápisem, který v překladu zněl: „V pokoji odpočívá a na Sionu přebývá“.

Václav Veselý zde působil od roku 1783 až do své smrti 12. října roku 1807. Byl rodákem z Tábora, děkanem, arcibiskupským vikářem a notářem. Bedlivě vykonával vládní rozkazy, které byly mnohdy na úkor hierarchie a církve. Byl stoupcem tehdy šířícího se francouzského liberalismu a sám jej šířil. Byl to muž ctižádostivý, výřečný a panovačný. Za svou nadměrnou domýšlivost byl od sousedních farářů nazýván „velký mogul z Hosína“. Rád udržoval styky s vojenskými důstojníky a osobami z vyšší společnosti. Díky dobrým vztahům s budějovickým krajským hejtmánem a schwarzenberskými úředníky dosáhl toho, aby bylo z kostelních peněz připsáno 160 zlatých na živobytí pro druhého kaplana. Kromě osobního a posléze fundovaného kaplana zde fungoval druhý kněz na výpomoc. Podařilo se mu z kostelních peněz zřídit fundaci pro kaplana, kvůli čemuž mu ovšem byl odepřen finanční přídavek pro druhého kněze. Za něho proběhla směna lesa ve Zlatěšovicích za les řečený Bory proti Chotýčanům. I přes určitou škodu nakonec tato směna faře prospěla díky blízké poloze lesa v Boru. Dříve totiž byla dlouho jediná cesta přes Hlubokou, nyní však bylo možno jet třemi až čtyřmi cestami. Pro svou osobu získal právo lovů.⁷⁶

Jeho nástupce Václav Charvát spravoval faru pouze dva roky, 1808 – 1810, přišel sem z fary v Dobšicích. Po dvou letech vyplněných dobrou duchovní prací vyměnil faru s farářem v Bošilci Václavem Schneiderem.

Václav Schneider pocházel z Postoloprta. Byl pracovitým knězem, ale skromným. Nepořádal ani tolik tehdy obvyklou poutní slavnost. Sedlákům vytýkal jejich neotesanost a hrubé chování, takže ti k němu na faru vstupovali se

⁷⁶ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 20.

strachem a pouze v nejnútnejších případech. S úředníky a osobami z vyšší společnosti neudržoval kontakty, své povinnosti plnil důsledně. Zemřel 28. prosince roku 1818. Zanechal mnoho peněz a velké zásoby obilí, které dokud žil, odmítal prodat, po jeho smrti byly levně prodány. V poslední vůli učinil mnoho zbožných odkazů pro kostel v Postoloprtech.

Josef Hošek byl opakem šetrného Schneidera. Přišel jako biskupský vikář z Pištína v roce 1818. Zůstal zde sotva rok. Zatížen dluhy, které nadělal nákladným životem a nejvíce nadměrnou hrou v loterii, byl přeložen jako děkan do Třeboně. K umoření dluhů postoupil a odevzdal celý nemovitý majetek se všemi polnostmi hlubockému duchovnímu úřadu. Když ovšem ani to nestačilo, na vznesené prosby mu kníže Josef Schwarzenberg zbytek odpustil.

Karel Hostlovský byl rodákem z Prachatic a farářem ve Vacově. Přišel v roce 1819. Stal se vikářem, jmenován byl od biskupa Arnošta Růžičky. Pro vynikající vlastnosti, obzvláštní obratnost v jednání, horlivost v duchovní péči, přívětivost a laskavost, rozvahu a konečně pro četné zásluhy byl všemi oblíben a milován a rod Schwarzenbergů si jej nadmíru vážil. V roce 1826 z Hosína odešel do Soběslavi. Zde mu nebylo dopřáno žít klidně a pokojně bez starostí. Často litoval, že opustil klidný a příjemný Hosín.⁷⁷

3.4 Historie hosínské školy

S kostelem je úzce spjata škola. Nejstarší škola v Hosíně byla původně založena v hostinci U Žáků nedaleko kostela. Jméno U Žáků, jak uvádí Památní kniha obecní, nese památku svého prvního určení „*ku blahu duchovnímu drahé mládeže našich předků*“. Jméno Žák a pojmenování budovy má připomínat malého „poutníčka“ s tabulkou a slabikářem pod paží, jak se jde do školy učit. Dále uvádí Památní kniha obecní, že nejstarší prameny nám připomínají osoby: Šebestiána Žáka, který se 4. února 1599 oženil s Alenou; starou Johanu Žákovou a děti; Bartoše Žáků oddaného 18. února 1602 s Kateřinou Hlavovou z Kotejcan;

⁷⁷ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 20, 21.

Ondřeje, syna Šebestiána 1613 oddaného s Marianou, dcerou Jana Poláka, mlynáře z Hluboké.

Upomíná se již v roce 1599, zřejmě ale stávala již mnohem dříve. Ze 17. a 18. století je již k dispozici více dokladů o zdejších kantorech, kteří se vedle samotné výuky aktivně účastnili společenského života obce. Reprezentovali místní inteligenci a podíleli se mimo jiné na organizování církevních i světských slavností s účastí žactva.

Ve středověku byly u nás zřizovány školy při farách, které vždy stály vedle kostelů a vedle kostela byl prakticky všude hřbitov, a tak v mnohých obcích stála škola na hřbitově nebo velmi blízko vedle něho.⁷⁸

Tak tomu bylo i v Hosíně v těchto dobách, až do roku 1851. Tehdejší škola totiž sídlila v současném č.p. 20 a od tehdejšího hřbitova, který byl kolem kostela, byla oddělena jen cestou.⁷⁹

V Památní knize obecní se také dočteme, jak škola v té době vypadala. Byla zde jedna třída a vedle ní měl učitel svůj byt. Pod ním bylo hospodářské stavení. Škola byla pod patronací majitele panství. Budova nestačila pro tak velký počet dětí. Úprava možná také nebyla. Tehdejší učitel Josef Lakmayer podal v roce 1850 žádost o postavení nové budovy.

Vzhledem k úzkému sepjetí školy, fary a náboženského dění obce věnuji hosínské škole níže celou jednu kapitolu.

3.5 Ostatní církevní hosínské památky

V Hosíně a v jeho okolí můžeme najít několik památných míst, které jsou spjaty zejména s náboženskými dějinami obce.

Marradasovu kapličku najdeme, jdeme-li z obce západním směrem na Hlubokou. Nachází se u tzv. Jarolímů zahrádky vlevo od silnice. Zmiňovala jsem se o ní již v kapitole 3.1. v souvislosti s majitelem Hluboké a Hodina, španělského

⁷⁸ Srov. *Památní kniha školní*, s. 1.

⁷⁹ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 26.

aristokrata hraběte Dona Baltasara de Marradase. Jde o starou sloupovitou kamennou kapličku s dvojitým křížem a obrázkem evangelisty Páně sv. Marka.

Na rozcestí silnice a polní cesty stojí železný kříž na kamenném podstavci zvaný Říhů kříž. Vpravo je návrší, které se až ke vsi nazývá Račice, správně však Hradčice, pravděpodobně odvozeno od slova hrad, který tam snad kdysi ve starších dobách stál. I tato církevní památka a návrší se nachází západním směrem od obce.

Severovýchodně od obce na rozcestí za Jarolímů stojí železný kříž, zvaný U Holejch kříže. Dále pak k východu na chňavském rozcestí je čtverhranná kaplička, kde se lidově říká U Marků kapličky. Na cestě ke Chňavě stojí socha sv. Jana Nepomuckého, směrem pak jihovýchodním, na cestě k Píchů cihelně, stojí železný kříž zvaný U Říhů kříže.

Jdeme-li ze vsi kolem školy a hřbitova směrem jihovýchodním, nacházíme vpravo od silnice statek Kubatů (na Hájku) a za ním na rozcestí Čížkův kříž, dále pak po silnici V Dehuti, blíže obecních pastvin, Zevlův kříž postavený na památku pana Zevla z čp. 1, který byl zasypán při kopání písku v blízké obecní pískovně, kterou měl v devadesátých letech 19. století pronajatou od obce Hosína továrník Hardtmuth z Českých Budějovic.⁸⁰

⁸⁰ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 44.

4. Hosín a hosínská farnost v letech 1850 – 1914

4.1 Historie obce v letech 1850 – 1914

V 19. století se do každodenního života obyvatel Hosína nejméně promítlo zrušení poddanství a vznik obecní samosprávy. Dosavadní poddaní se tak stali skutečnými majiteli usedlostí, na nichž hospodařili. I nadále si ale uchovali úzké, oboustranně výhodné vazby na někdejší vrchnost, Schwarzenberg. Ti na konci století přispěli k nákladné přestavbě prostorově již nevyhovujícího hosínského kostela do podoby monumentálního novorománského chrámu. V poslední třetině 19. století nacházela část obyvatel Hosína uplatnění v kaolinových dolech, zvaných Orty,⁸¹ které v lese nedaleko obce provozovala českobudějovická firma Hardtmuth.⁸² Vytěžené suroviny bylo používáno pro výrobu kameniny a keramiky.

Po těžkých letech 1. světové války, na jejíchž bojištích padlo také několik hosínských mužů, zaznamenala obec značný hospodářský a kulturní rozmach. Za první Československé republiky byla ves elektrifikována, vznikla nová komunikace spojující Hosín s Borkem. Byla založena obecní knihovna, rozvíjelo se ochotnické divadlo, značné aktivity vyvíjely tělocvičné spolky (Sokol, Orel).

Také do života hosínských zasáhla 2. světová válka. Těsně před jejím vypuknutím a během válečných let obec dočasně hostila různé skupiny obyvatelstva. Ty donutila válečná doba k migraci. Nejprve to byli čeští uprchlíci ze zabraných Sudet, později němečtí civilisté hledající bezpečí před postupujícími vojsky. Na konci války se na Hosíně ukrývali obyvatelé Českých Budějovic, kteří přechali před americkými nálety.

⁸¹ Název Orty - místní počeštělý německý výraz, znamenající čelbu, pracovní místo v dole. Srov. <http://janbraum.unas.cz/podzemi/index.htm>.

⁸² Firma Hardtmuth, která se na firemních značkách objevuje i jako Hardmuth, vyráběla až do roku 1898 keramiku, tedy nikoliv porcelán ani psací tuhy, ty začala vyrábět až později po dodávce sedleckého kaolinu. Firma Hardtmuth se nejvíce proslavila bílou porcelánovou kaolinovou keramikou, která kopírovala čínské vzory a tzv. „wedgwood“. Srov. Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, Přírodní vědy. 1990, s. 92.

Slibné počátky nového poválečného rozvoje obce narušil únor 1948. V místních poměrech padesátá léta bezprostředně zasáhla do života zemědělců. Bylo jim zabráněno v soukromém hospodaření a od roku 1956 byli nuceni vstupovat do nově založeného Jednotného zemědělského družstva. Vedle neuvážených zásahů do tradiční venkovské ekonomiky došlo však také ke zviditelnění Hosína založením sportovního letiště roku 1957. Díky tomu se Hosín stal roku 1978 hostitelem mistrovství světa v letecké akrobacii. Letiště funguje dodnes a je využíváno také pro vyhlídkové lety nad českobudějovickou pánví. Sedmdesátá a osmdesátá léta byla spojena rovněž s výstavbou řady nových rodinných domků a kulturního domu.

4.2 Počet obyvatel

Hosínská farnost zasahovala i do okolních obcí. Přifařené, tedy i přiškolené obce v letech 1850 – 1914 byly: Hosín, Hrdějovice, Opatovice, Dobřejovice, Chotýčany, Lhotice a Borek. Centrem náboženského života byl kostel a samozřejmě škola. Těm se budu podrobněji věnovat v samostatných kapitolách.

V roce 1862 patřilo k Hosínu 1743 obyvatel. Z toho byl počet obyvatel rozdělen na přifařené obce takto:

Tab. 1

Název obce	Čísel popisných	Počet obyvatel
Hosín	43	401
Hrdějovice	35	283
Opatovice	13	169
Dobřejovice	34	290
Chotýčany	26	266
Borek (Bída)	13	145
Lhotice	27	189

Co se týká náboženské příslušnosti, v roce 1862 zde žilo 1712 katolíků. Pro ostatní obyvatele, tedy 31, zde není určena náboženská příslušnost. Farnost byla vedena jako česká, na území Hosína žilo minimum obyvatel hlásících se k německé národnosti.⁸³ Je třeba si uvědomit, že mezi katolické věřící se řadili i formální katolíci, kterým by jejich vystoupení z církve přineslo nemalé byrokratické problémy.

V roce 1881 při sčítání lidu patřilo k Hosínu 2103 obyvatel. Z toho byl počet obyvatel rozdělen na přífařené obce takto:⁸⁴

Tab. 2

Název obce	Čísel popisných	Počet obyvatel
Hosín	71	524
Hrdějovice	43	337
Opatovice	14	119
Dobřejovice	69	451
Chotýčany	35	273
Lhotice	-	265
Bída (Borek)	17	134

Ke srovnání uvádím počet obyvatel hosínské farnosti v roce 1816:

Tab. 3

Název obce	Čísel popisných	Počet obyvatel
Hosín	39	324
Hrdějovice	33	284
Opatovice	13	116
Dobřejovice	24	221
Chotýčany	23	203

⁸³ Srov. TRAJER, J. *Beschreibung der Diöcese Budweis*, s. 89 - 91.

⁸⁴ Srov. HÖLDER, A. *Vollständiges Ortschaften-verzeichniss der im reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder*, Wien, 1882. ISBN nevedeno, s. 189.

Lhotice	20	117
---------	----	-----

K tomu je uváděn Mayerův dvůr, Chňava, Hřibětsná 3 čísla popisná a 52 obyvatel, Myslivna 1 číslo popisné a 10 obyvatel, 2 cihelny s 30 obyvateli a 8 chalup s 56 obyvateli. Toho času byl počet obyvatel 1413.⁸⁵

4.3 Duchovní správa farnosti v letech 1850 – 1914

Duchovní správu ve výše uvedených letech zastávali jako faráři osobnosti, které se významně podílely na chodu a růstu obce.

Duchovní správci a jejich aktivity:

Matěj Drexler působil na faře v Hosíně od roku 1826 až do roku 1862. Narodil se v Římově dne 10. září roku 1780, ordinován byl 15. září 1805, 1806 se stal pomocným knězem v Jílovicích a kaplanem ve Steinkirchenu. Od roku 1816 byl administrátorem skočické farnosti a od roku 1821 farářem ve Věžné. Od 12. září roku 1826 byl farářem v Hosíně. 13. března 1831 se stal hlubockým děkanem a vikářem a inspektorem základních škol hlubockého okresu. 16. února 1855 se stal budějovickým arciknězem. 17. září 1855 byl vyznamenán od císaře pána zlatým záslužným křížem s korunou. Byl spřátelen s tehdejšími českými kněžskými buditeli, takže zde bývali častými hosty zvláště básníci Vacek-Kamenický a Karel Vinařický⁸⁶. Zemřel ve vysokém věku dne 21. prosince 1862 a pochován byl u velkého kříže na hosínském hřbitově, jeho hrob zdobil kříž s jeho podobiznou.⁸⁷

⁸⁵ Srov. *Památní kniha školní*, s. 13.

⁸⁶ Karel Alois Vinařický (24. 1. 1803 - 3. 2. 1869) byl český vlastenecký kněz, básník, spisovatel a překladatel, jedna z nejvýznamnějších osobností českého národního obrození a (spolu s Františkem Douchou) spoluzakladatel české literatury pro děti. V roce 1828 se podílel na založení Časopisu pro katolické duchovenstvo, v němž dále působil jako korektor a redaktor a v kterém publikoval svá díla. Získával postupně různé církevní funkce v Praze, od roku 1829 byl tajemníkem pražského arcibiskupa. V roce 1833 se stal farářem ve vsi Kovář, kde byl často navštěvován vlasteneckými přáteli a kde vytvořil velkou část svého literárního díla. V roce 1859 se stal kanovníkem vyšehradské kapituly a pohyboval se jako uznávaná osobnost v pražských vlasteneckých kruzích. Vytvářel výbory ze své literární tvorby, polemizoval se svými odpůrci. V roce 1860 se podílel na založení sdružení Dědictví sv. Prokopa, jehož cílem bylo vydávání českých teologických spisů. V Praze také zemřel. Srov. *Ottovo nakladatelství, Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M-Ž*, s. 592.

⁸⁷ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 21.

Jan Pruner působil na faře v Hosíně od roku 1863 do roku 1889. Narodil se dne 27. dubna 1806 v Lomnici, ordinován byl 25. července 1832. 28. září se stal kaplanem v Husinci, presentován byl 18. prosince téhož roku. Na vlastní žádost byl 10. září 1838 povolán do biskupské kanceláře v Budějovicích, zde byl 14. prosince 1840 jmenován na místo druhého kancelisty a o čtyři roky později na místo prvního kancelisty. 16. října 1849 se stal přísečným sekretářem biskupské konzistoře a 16. října 1849 biskupským ceremoniářem. 30. března 1850 byl jmenován biskupským notářem. Pro svůj odpor k městskému životu dal přednost venkovu a od 1. července 1857 byl farářem ve Štěpánovicích. Poté od 24. dubna 1863 byl farářem v Hosíně. Stejně jako jeho předchůdce postupoval ve svém dlouhém působení na faře v hodnostech až do roku 1889, kdy šel do penze se zlatým záslužným křížem s korunou. V penzi byl v Českých Budějovicích, kde dne 4. března 1895 zemřel.⁸⁸

Ferdinand Ritter byl farářem na Hosíně od roku 1890 do roku 1912. Narodil se v Sušici dne 6. ledna 1826. Jeho otec byl vyučený koželuh. Ve svých třech letech vážně onemocněl a následkem toho měl zákal pravého oka, na něj od té doby neviděl.⁸⁹ Jako chlapec ministroval v klášteře, který stál nedaleko mlýna na úpatí památného Anděla Strážného. Nejprve vystudoval gymnázium v Klatovech a následně studoval filosofii v Praze, ale studia dokončil v Českých Budějovicích, kde v roce 1846 vstoupil do semináře. Zde jako bohoslovec zažil bouřlivý rok 1848. Jelikož v roce 1850, kdy měli být bohoslovci svěceni, zemřel budějovický biskup Lindauer⁹⁰, byli tito bohoslovci svěceni v Praze. Ferdinand

⁸⁸ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 21.

⁸⁹ Tamtéž, s. 21.

⁹⁰ Třetí českobudějovický biskup Josef Ondřej Lindauer se narodil 29. 11. 1784 v plzeňské chudé a prosté rodině. Na kněze byl vysvěcen 15. 8. 1807 v Praze. Působil na plzeňsku: byl kaplanem v Malešicích, Horšicích, Letinech, děkanem v Přešticích a arciděkanem v Plzni (1827). Od r. 1835 byl členem metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze. Českobudějovickým biskupem byl jmenován 22. 9. 1845, potvrzen papežem Řehořem XVI. dne 25. 11. 1845, konsekrován dne 18. 1. 1846 v Praze ve svatovítské katedrále arcibiskupem Aloisem Schrenkem. Intronizován byl dne 2. 2. 1846 v Českých Budějovicích. Zemřel 5. 6. 1850, pohřben na hřbitově u sv. Prokopa do prostého hrobu. Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 30.

Ritter byl pro svoji nemoc vysvěcen na kněze až 15. listopadu 1850 u tehdejšího biskupa pražského Jana Pippmanna.⁹¹

Roku 1851 se stal kaplanem v Dubném, kde působil dva roky. V roce 1852 byl jmenován administrátorem ve Veselíčku, později pak kaplanem v Doudlebech. 20. prosince 1853 si ho vyžádal tehdejší vikář a později arcibiskup Drexler za kaplana do Hosína, kde působil až do roku 1866. Dne 16. července 1866 byl jmenován administrátorem a později farářem v Libniči a od 7. prosince 1876 byl farářem ve Štěpánovicích. Roku 1887 jmenován biskupským notářem a vikariátním sekretářem žádal r. 1889 o Hosín, kam se tedy 20. února 1890 přistěhoval. 4. září 1890 byl jmenován děkanem „ad personam“ a 30. září 1900 byl dekorován čestným titulem konzistoriální rada.⁹²

Byl to dobrý a skromný pán, k chudým lidem byl velkým dobrodincem. Nehledal bohatství, vše co měl, rozdával chudým. Byl velice čilý a do nepozdějšího věku rád pracoval. Od roku 1905, po své pětapadesátileté činnosti, měl k sobě osobního kaplana a mohl si odpočinout. Přesto pokud možno pracoval rád sám, zvláště každou neděli ranní mši svatou za osadníky, o velkých svátcích velké služby Boží, společně ještě i svátosti Svatodušní, celebroid v kapli dobřejovické poutní mše svaté.⁹³

Stejně jako jeho předchůdci byl vyznamenán zlatým záslužným křížem s korunou. Dne 25. září 1910 slavil šedesátileté kněžské jubileum za vzácné přítomnosti českobudějovického biskupa Josefa Antonína Hůlky⁹⁴ a Jeho Jasnosti dědického prince Jana Schwarzenberga. Byl zde při této příležitosti vyznamenán

⁹¹ Srov. *Farní kronika církve římskokatolické v Hosíně*. Hosín, 1835-1950. ISBN neuvedeno, s. 479-480. (dále jen „*Farní kronika*“)

⁹² Tamtéž, s. 480.

⁹³ Tamtéž, s. 480.

⁹⁴ Josef Antonín Hůlka se narodil 18. 2. 1851 jako syn prostých rolnických rodičů ve Velenovech na Klatovsku. Byl sedmý biskup českobudějovický (1907 až 1920). Absolvoval gymnázium v Klatovech a biskupský seminář v Českých Budějovicích, na kněze byl vysvěcen 18. července 1875. Po 14letém působení po budějovické diecézi byl roku 1889 jmenován spirituálem biskupského semináře. V roce 1893 se stal konzistoriálním kancléřem a v roce 1900 sídelním kanovníkem katedrál ní kapituly u sv. Mikuláše. Dne 16. prosince 1907 byl jmenován biskupem českobudějovickým, konsekrace a intronizace se odehrála 6. ledna 1908. Ve svém úřadu vyvíjel mimořádnou starost o osud zanedbávané a opuštěné mládeže, až do smrti byl katechetou v českobudějovickém sirotčinci. Nechal postavit kostel svatého Jana Nepomuckého. Zemřel dne 10. 2. 1920 v Českých Budějovicích a pochován je na hřbitově svaté Otýlie. Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 38.

titulem čestného tajného komoří Jeho Svatosti. Necelé dva roky poté zemřel, dne 12. června 1912. Pohřbu dne 15. června se zúčastnilo velké množství farníků, kněží a úředníků, jak civilních, tak patronátních. Pohřben byl v hrobě svého starého milostpána arcikněže Drexlera.⁹⁵

Osadníci mu z vděčnosti postavili na hřbitově kamenný pomník. Slavnější pomník si ale postavil svou péčí a zároveň svou velkou zásluhou o postavení nového chrámu Páně.

V příloze č.II. přikládám služební tabulku faráře Ferdinanda Rittera, kterou jsem našla ve Státním oblastním archivu v Třeboni.

František Xaver Náhlovský působil v úřadě na faře v Hosíně od 1. listopadu roku 1912 do roku 1929. Narodil se v Ktoré pod Troskami dne 21. října 1866. Absolvoval starobylé gymnázium v Jičíně, teologii vystudoval v Litoměřicích. Vysvěcen byl dne 24. května 1891. Stal se kaplanem v Podbořanech a po dvou letech v Opočně. Od roku 1896 byl administrátorem ve Vinařicích. Od roku 1898 byl farářem v Mohru a od roku 1912 farářem v Hosíně, investován od biskupa Josefa Antonína Hůlky. Instalace proběhla 17. listopadu 1912. Zde byl jmenován biskupským notářem v roce 1915.

V příloze č.III. přikládám služební tabulku faráře Františka Náhlovského, kterou jsem našla ve Státním oblastním archivu v Třeboni.

⁹⁵ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 23.

5. Hosínský kostel sv. Petra a Pavla a jeho proměna v běhu času

5.1 Uvedení do problematiky

Centrem církevního dění v obci v letech 1850 – 1914 byl samozřejmě kostel. Hosínský kostel sv. Petra a Pavla je viditelný z celé českobudějovické kotliny a je nejen dominantou obce, ale i celé farnosti. Z jeho věže je nádherný pohled do velké části jihočeského kraje.

Je to výjimečná stavba se vším, co k její výjimečnosti patří. Ať už se jedná o architekturu nebo o řemeslnické práce. Postaven byl v pseudorománském slohu.⁹⁶ V přílohách č. IV. a č. V. k porovnání přikládám pohled na kostel z roku 1904 a kostel vyfocený nyní.

Tehdejší architekt a projektant kostela, knížecí schwarzenberský stavební rada Jan Sedláček,⁹⁷ byl opravdu mistrem svého oboru a zanechal zde po sobě vynikající památku. Obdiv patří i staviteli kostela jménem Bohuslav Kebl z Českých Budějovic, jemuž bylo provedení stavby svěřeno.⁹⁸ Stavba byla provedena ve vynikající kvalitě a ve velmi krátkém čase. Všechny řemeslnické práce jsou zde provedeny opravdu mistrně. Ať už se jedná o práce zednické, které jsou pochopitelně nejvíc patrné, tak o práce tesařské, které jsou zase zakryté střešní krytinou. Objevíme je, až když vylezeme na půdu kostela. Stejně tak stojíme s obdivem u hlavních vchodových dveří z dubového dřeva, na kterých jsou vyřezány reliéfy patronů chrámu sv. Petra a Pavla.

⁹⁶ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 29.

⁹⁷ Jan Sedláček (1848-1916) projektoval hospodářské stavby - stáje a sýpky v Libějovických Svobodných Horách u Vodňan a stavby ve dvoře Vrchy položeném mezi Opatovickým rybníkem a rybníkem Svět u Třeboně. Navrhl v neogotických formách kostel v Lenoře, podle jeho plánů byl v letech 1889 až 1890 postaven nový neogotický kostel ve Vacově. Spolu se schwarzenberským archivářem Františkem Marešem vydal dva svazky Soupisu památek historických a uměleckých v království českém, věnované okresům Prachatice a Český Krumlov. Srov. <http://www.zamek-hluboka.eu/historie/stavebni-dilo-schwarzenberske-primogenitury/ostatni-stavby-zaver/>

⁹⁸ Srov. BĚLOHLAV, J. *Jižní Čechy*. In J. Boháč-Zelecký, R. Cíkhart, F. M. Čapek, J. Dejmek, E. Drobil, J. Elias, F. Mareš, K. Mašek, J. Sakař, F. Truhlář (eds.) *Království české III.*, Praha, 1908, ISBN neuvedeno, s. 37.

5.2 Původní hosínský kostel z 11. století

Původní kostelík, jeden z nejstarších v Čechách a nejstarší stavba kostelní na českém jihu z 11. století, byla nepatrná románská kaple o rozměrech lodi 6,94 m délky a 3,95 m šířky. Směřovala podle církevního ducha od západu k východu, zakončena byla okrouhlým presbytářem - 1,71 m hlubokým a 3,10 m širokým. Původně mívala plochý strop, později byla, v době počátků gotiky, sklenuta gotickým klenutím o 2 polích. Neznáme ani stavitele a ani datum postavení kostela, který byl zbourán a na jehož místě byl postaven kostel nynější.⁹⁹

V příloze č. VI. přikládám půdorys původního hosínského kostela.

V nepatrném presbytáři stával oltář, kterému za oltářní obraz sloužil na stěně vymalovaný obraz Nejsvětější Trojice. Na obraze byla postava Boha Otce v nadživotní velikosti a na prsou měla Ducha Svatého, který držel v ruce kříž s obrazem ukřižovaného. Charakteristická byla malba samotného kříže, jehož ramena nejsou rovná, ale lomená. Po obou stranách stály postavy svatých, z nichž se zachovaly jen ty na straně evangelijní, jelikož v té době, kdy stará kaple byla zvolena za sakristii, byly do ní prolomeny dveře na straně epištolní a tím vzala tato část obrazu za své.¹⁰⁰ V příloze č. VII. přikládám pohled do románského kostelíka z nynější doby.

Kaple byla i jinak na tehdejší dobu bohatě vymalována. Vyzdobena byla figurální malbou. Nejlépe se dochovala výzdoba na epištolní straně pod prvním klenebním polem. Stěnu si malíř rozdělil vodorovně na tři obrazová pásma. Malovaný příběh, zachycující osudy mučednice sv. Markéty,¹⁰¹ se odvíjí od horního pásu dolů a jako v knize jej sledujeme zleva doprava. Jedná se o vyobrazení legendy pocházející podle znalců ze 13. století, kdy byla sv. Markéta v Čechách hojně uctívána. Zcela nahoře v oblouku klenby je znázorněna jako pastýřka střežící stádo ovcí, v červeném přiléhavém rouchu, sedící na pařezu, z něhož vyrůstají proplétající se větve. Její hlavu zdobí koruna a svatozář.

⁹⁹ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 5.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 5.

¹⁰¹ Srov. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, *České Budějovice und Umgebung*. České Budějovice, 1991, ISBN neuvedeno, s. 85.

První výjev prostředního pásu představuje dva jezdce. Oba muži ukazují levou rukou na světici, zatímco pravou přidržují uzdy. První z mužů má na hlavě knížecí čapku. Před jezdci je zobrazena poskakující mužská postava, která se k nim obrací. Scéna představuje pisidského vladaře Olibria, který při projíždě spatřil Markétu se stádem. Olibrius si podle legendy sv. Markétu zamiloval. Další výjev již zobrazuje světici přiváděnou před Olibria. Na kamenném stolci sedí na polštáři vladař s žezlem v ruce. Markéta je vedena biřicem s velkým nosem a vyplazeným jazykem. Za světici postává zbrojnoš v kukle a s kopím.

Olibrius nabídl Markétě sňatek, ale ta nabídku odmítla. Vyznala, že složila slib panenství a je křesťankou. Vladař se rozlítl a mučením nutil Markétu, aby se vzdala své víry. Mučení světice je zobrazeno v prvním výjevu posledního pásu. Dva biřici bičují poloobnaženou mučednici, která je přivázaná ke sloupu. Následně je vsazena do žaláře. Uprostřed stojí stavba s otevřenou přední stěnou a věžičkami v nárožích, uvnitř je vyobrazena světice s křížem v ruce.

Poslední nejpůsobivější výjev představuje smrt sv. Markéty. Světice je oděná do modrého pláště a klečí se sepjatýma rukama. Její krk je již přeřat a nad hlavou se jí vznáší andílek s rouškou, do níž přijímá Markétinu duši, znázorněnou jako drobnou polopostavičku se svatozáří. Kat, jenž vykonal své dílo, stojí opodál a pláštěm si otírá zakrvácený meč. Za světici klečí malá postava s nápisovou páskou v rukou. Jedná se zřejmě o donátora.

V příloze č.VIII. přikládám obrázek nástěnné malby Legenda o sv. Markétě.

Podobně měla i protější strana svou legendu, jak je poznat ze zbytků malby. Obrazy ale častým prorážením a zazdíváním oken, která se na té straně nacházejí, byly zničeny. Jednalo se patrně o výjevy z legendy o sv. Kateřině.¹⁰²

Druhé pole klenby bylo také zdobeno malbami zachycujícími pravděpodobně zvěstování Panny Marie, z nichž lze vidět nepatrné zbytky nad výklenkem křtitelnice, bývalým vchodem do staré chrámové stavby. Jižní stěnu druhého klenebního pole zdobí malba, která představuje muže s kápí na zádech, jak sedí na lavici a pozdvihuje ruce ke knize na čtenářském pultu. Na lavici s ním sedí malé zvíře, pravděpodobně psík. Za postavou stojí velký džbán. Výjev

¹⁰² Srov. *Památní kniha obecní*, s. 5-6.

doplňuje málo zřetelná postava, vztahující ruce k pultu.¹⁰³ Strop byl zdoben obrazem hvězdného nebe. Malby, jejichž existenci znalci tušili, byly objeveny pod omítkou a byly opraveny akademickým malířem Ludvíkem Kubou, nákladem 2104 Kč.¹⁰⁴

Malíř hosínských maleb se zřejmě inspiroval saskou ilustrovanou právní knihou *Sachsenspiegel*, i když nelze vyloučit ani jiné inspirační zdroje. Podařilo se mu i přes obtíže s udržení měřítka malbu dobře rozložit do plochy stěny. Postavy nadal živostí a přesvědčivostí, kterých dosáhl výraznou gestikulací rukou a expresivitou tváří záporných postav. Hosínské malby také obohatily ikonografii české nástěnné malby o zobrazení Nejsvětější Trojice. Ta se zde objevuje poprvé. Tyto nástěnné malby se svou výrazností a ilustrativností blíží knižní výzdobě. Nebyly sice dílem nadprůměrné kvality, ale jsou dokladem rozmanitosti výtvarného projevu v českém nástěnném malířství.¹⁰⁵

Uvnitř kostela se v presbytáři nacházel hlavní oltář, barokní práce s obrazy patronů svatých apoštolů Petra a Pavla. Vedle oltáře se ve zdi na evangelní straně nacházel gotický svatostánek s kamenným ostěním a starobyloou železnou mřížkou. V lodi byla barokní kazatelna s vyřezávanými obrazy ze života sv. Petra. Dále v lodi stál proti kazatelně na epištolní straně oltář Neposkvrněné Panny Marie se sochou Neposkvrněné ze zrušené Těšínské kaple. Vedle oltáře Panny Marie stál průčelím k jihu oltář sv. panny Barbory. O těchto třech oltářích je zmiňováno již v roce 1734. Později, brzo po svatořečení sv. Jana Nepomuckého, přibyl čtvrtý oltář, oltář Jana Nepomuckého, proti oltáři svaté Barbory. Všechny oltáře byly zhotoveny v barokním slohu. Na severní straně byl postranní vchod do chrámu s předsíní, kde býval umístěn na Velký pátek a na Bílou sobotu Boží hrob. Loď byla zakončena věží, pod kterou byl hlavní vchod, nad ním byla kruchta s dvěma schody. Loď byla 14,35 m dlouhá, 7,80 m široká, prostor pod věží 4,64 m x 2,45 m, předsíní 3,46 m x 3,18 m, tedy půdorysná plocha 158,36 m². Čtvercová presbytář měla rozměr 6,2 m x 6,2 m. Kostel byl nízký, za co si ho osadníci chválili, protože byl i v zimě teplý. Jinak byl i světlý, protože ho

¹⁰³ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*, s. 80.

¹⁰⁴ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 6.

¹⁰⁵ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*, s. 80.

osvětlovalo šest oken, jedno v presbytáři a pět v lodi, tři od jihu a dvě od severu.¹⁰⁶

Mezi vybavení původního kostela patřila mimo jiné gotická kamenná křtitelnice 80 cm vysoká, 90 cm měla v průměru. Sloužila za kropenku. Kalich byl ozdoben štítky, na nich byla 1. hvězda, 2. pětistá růže, 3. lilie, 4. ryba a nad ní převrácená koruna. Jiný kalich, stříbrný, barokní, 1,24 cm vysoký s vysekaným košem a tepanou nohou s vyrytým nápisem Nicolaus Cus Wolessnitzký 1713 Ewa Magdalena Wolessnitzka, byl 2,25 cm vysoký s tepaným, prosekávaným košem a hrubě tepanými andílky na ořechu. Nebo pozdně gotická monstrance, řemeslná práce 62 cm vysoká, od ořechu vzhůru původní 43 cm. Byla zdobená soškami sv. Petra, sv. Pavla, sv. Václava, sv. Jakuba na šestibokém převráceném jehlanu, který se od ořechu vzhůru rozšiřuje.¹⁰⁷

V příloze č.IX. připojuji obrázek pozdně gotické monstrance.

5.3 Důvody stavby nového kostela

V proměnách kostela se také odráží duchovní život ve farnosti. Odráží v sobě i náboženský život.

Když se v roce 1890 přistěhoval do Hosína nový pan farář Ferdinand Ritter,¹⁰⁸ začal se intenzivně zajímat o znovupostavení kostela. Jak uvádí farní kronika, impulzem mu byla schůze se starosty přifařených obcí, kterou svolal na faru na neděli po svém slavnostním přivítání, které se konalo 20. února 1890. Chtěl se s nimi poznat a pozdravit je. Při této schůzi pronesl jeden z nich jménem ostatních žádost, aby chrám Páně pro svou nedostatečnost, při počtu 2 400 osadníků převážně římsko - katolického vyznání, byl co nejdříve rozšířen nebo přestavěn. Duchovní správce nedostatečnost chrámu uznal a slíbil vynaložit

¹⁰⁶ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 7-9.

¹⁰⁷ Srov. BRANIŠ, J. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Česko-budějovickém*. Praha, 1900, ISBN neuvedeno, s. 99-100.

¹⁰⁸ Osobní věstník: Ve správě duchovní byl ustanoven: důst. a vel. p. p.: Ferdinand Ritter, farář v Štěpánovicích, biskupský notář, tajemník Třeboňského biskupského vikariátního úřadu, za faráře v Hosíně. Srov. *Ordinariátní list Budějovické diecéze na rok 1890*, České Budějovice, 1890, ISBN neuvedeno, čís. 6, s. 24.

veškeré úsilí na obnovu kostela. O nutnosti přestavby zdejšího chrámu se přesvědčil i patronát zdejšího chrámu Adolf ze Schwarzenbergu, když se dne 20. června 1890 o osadní pouti zúčastnil spolu s dědičným princem Janem Schwarzenbergem slavné instalace faráře Ferdinanda Rittera, kde při této příležitosti vznikla ohromná tlačenice a chrám Páně na tak velké množství osadníků nemohl stačit.¹⁰⁹

Při nejbližší kanonické vizitaci přistoupili opět obecní starostové a přednesli prosbu o rozšíření kostela. Bylo jim vyhověno, sepsán a poslán patronátnímu úřadu pamětní spis, v němž byly uvedeny závažné a nutné důvody k opravě zdejšího kostela. Nejprve se ve spise jednalo pouze o rozšíření kostela. Ale pouhé rozšíření, tedy přistavení boků na jižní a severní straně, by ze starého kostela udělalo úplnou nestvůru. Od té doby se psalo a mluvilo o vystavení nového chrámu na místě starého. I slavný patronátní úřad přijal tuto myšlenku.¹¹⁰

Dne 20. února 1891 byla podána úvaha k patronátnímu úřadu o nutnosti stavby nového kostela. Tato záležitost byla v jednání a zvláště v roce 1895 se intenzivně jednalo. Dne 30. listopadu roku 1895 byl podán od knížecího schwarzenberského úřadu definitivní plán a rozpočet ve výši 65 277,74 zl. na stavbu a 3 625,15 zl. na krytinu z polévaných tašek. Toto bylo výnosem č. 23 652 c. k. ministerstva kultu a vyučování dne 14. září 1897 schváleno. Při výběrovém řízení se však ukázalo, že rozpočtovaná částka je nedostačující, a tak se znovu žádalo a ministerstvo schválilo výnosem č. 32 273 ze dne 10. prosince 1898 navýšení rozpočtu o 4.506,73 zl. C. k. okresní hejtmanství v Českých Budějovicích sdělilo vyřízení záležitosti dne 2. února 1899.¹¹¹

5.4 Bourání starého kostela a stavba kostela nového

Stavba byla svěřena panu staviteli Bohuslavu Keblovi z Českých Budějovic, jelikož ze tří stavitelů podal nejnižší nabídku pro zbourání starého a

¹⁰⁹ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 82.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 82-83.

¹¹¹ Tamtéž, s. 9-10.

postavení nového kostela. Zároveň se osvědčil již při stavbě kostela v Nákří a při novostavbě knížecího dvora Vondrov. S bouráním starého kostela začal dne 20. února roku 1899.¹¹²

Ze starého kostela byla ponechána bývalá sakristie, zdejší původní kostel, vlastně kaple, založená nepochybně bývalým zemanským rodem, který zde sídlil. Bližší zprávy se o tomto rodu nezachovaly. Založil také zdejší farní beneficium. Odkázal své pozemky dílem faře a dílem k záduší. Při bourání kostela a kopání základů bylo odkryto velké množství kostí, zejména pod tzv. "panskou kruchtou", ve sklepení pod kostelem a v šachtách vedle kostela na bývalém hřbitově. Ty byly shromážděny a uloženy na jednom místě hřbitova u márnice. Zvláštní památky nalezeny nebyly. Na omítce presbyteria a staré kaple byly odkryty zajímavé malby. Za postraním oltářem byl odkryt náhrobní kámen zasazený do zdi.¹¹³ V příloze č. X. připojuji obrázek tohoto náhrobního kamene.

K bohoslužbám byla prozatím z kostela ponechána presbytář. Dne 12. března 1899 byl posvěcen základní kámen a ve stavbě se pokračovalo přes různé obtíže až do konce října. Celá stavba byla pod krovem, až na věž, kde se ještě v zimě pracovalo. V listopadu se ještě pracovalo na zevnější úpravě, jen okna, lavice a vnitřní úprava chyběla. V roce 1900 byl upravován vnitřek tak, že do 30. září byl kostel připraven k posvěcení.¹¹⁴

Po čas stavby byla sloužena mše svatá nejprve nějakou dobu ještě ve starém presbytáři, pak až do Vánoc na faře v pokojíku, který je hned vedle chodby na farský dvůr. O Vánocích byl připraven oltář v nynější kapli sv. Kříže, kde stává Boží hrob.

5.5 Nový hosínský kostel a jeho využití k církevním úkonům

Nový kostel je daleko prostornější, než byl kostel starý. Jeho půdorysná plocha činí 302,63 m². Je to téměř dvojnásobek výměry starého kostela. Půdorys

¹¹² Srov. *Památní kniha obecní*, s. 10.

¹¹³ Srov. *Památní kniha školní*, s. 175-176.

¹¹⁴ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 10.

chrámové lodi má tvar rovnoramenného kříže s vhodným řešením přičlenění původní románské kaple. Chrám je krásným protějškem stavitelského umění zámku Hluboká. Působil by ještě krásnějším dojmem, kdyby jeho průčelí neshlíželo na sever. U návrhu nového kostela totiž vyvstal problém s jeho tzv. usazením do terénu. Všechny křesťanské kostely mají hlavní osu chrámové lodě ve směru východ – západ, u hosínského kostela však je to jih sever.¹¹⁵ Důvodem byl nedostatek prostoru pro stavbu. Tuto změnu musela odsouhlasit biskupská konsistoř.¹¹⁶

Nad hlavním oltářem se rozprostírá na čtyřech sloupech z hlazené švédské žuly klenutý baldachýn z grasiňanského mramoru a zlaceného dubového dřeva. Kamenické práce na baldachýnu provedla a dodala v roce 1909 firma bratří Zemanové z Českých Budějovic. Ornamentální výzdobu a dubovou klenbu uvnitř baldachýnu provedla firma Petra Buška a synové ze Sychrova. Před oltářem visí lampa s tzv. věčným světlem podle návrhu stavebního rady Jana Sedláčka, je to práce Blažeje Schättingera z Českých Budějovic. Presbytář je od chrámové lodi oddělena kamennou mřížkou, která je prací firmy Karla Holuba ze Smíchova.¹¹⁷ V příloze č. XI. přikládám pohled na presbytář z nynější doby.

Lod' je křížová, její postranní rameno je zakončeno k východu kaplí sv. Kříže nad úroveň kostela o dva schody stejně jako presbytář povýšenou. Zde se nachází oltář sv. Kříže s dvěma sochami klonících se andělů po stranách a s Božím Tělem v zavřené tumbě, jejíž přední stěna se dá odstranit, což se děje, když se oltář mění na Velký pátek a Bílou sobotu v Boží hrob. Po straně ve zdi kaple (Božího hrobu) sv. Kříže jsou zasazeny náhrobní desky ze starého kostela, a sice na straně epištolní p. Dvořanovského z Dvořanova a vedle p. zámeckého hejtmána z Waltenhoferu. První je čitelná, druhá je bohužel již vyšlapaná, na druhé straně jsou desky zakryty zpovědníci. Vedle kaple sv. Kříže na jižní stranu stojí oltář Nepokvrněné Panny Marie Lurdské. Oltář je jednoduchý románský z dubového dřeva s medailonky andělů po straně tabernákula.¹¹⁸

¹¹⁵ Srov. POCHE, E. a kol. *Umělecké památky Čech 1*, s. 441.

¹¹⁶ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 11.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 12-13.

¹¹⁸ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 13.

V přechodu z presbytáře do lodi po evangelijní straně stojí kazatelna provedená z pískovce. Kazatelna je prací firmy p. Holuba z Prahy ze Smíchova, je s dřevěnými nebesy a s dřevěnou stříškou. Na kazatelně jsou obrazy svatých církevních učitelů a doktorů. Dřevěná a malířská práce je dílo firmy Petra Buška a synové. V příloze č. XII. přikládám pohled na kazatelnu z nynější doby. Hned u vchodu do chrámu Páně od západu a současně k jihu stojí druhý postranní oltář, podobný oltáři P. Marie, jen medailonky po stranách tabernákula ukazují obrazy čtyř evangelistů, sv. Marka, Lukáše, Jana a Matouše. Oltář je zasvěcen sv. Janu Nepomuckému s dřevěnou sochou tohoto světce. V románské kapli je pak čtvrtý oltář Bolestné P. Marie se soškou a dvěma postranními soškami, sv. Františka a sv. Anežky. Všechny čtyři postranní oltáře jsou dílem firmy Petra Buška a synové.

Na stranách je pod zdobenými okny umístěno 14 vyobrazení křížové cesty, provedené též firmou Petr Bušek a synové. Interiér kostela tvoří i dřevěný chór, umístěný nad vchodem na dvou kamenných sloupech. Na něm jsou varhany dodané firmou bratří Paštikové z Prahy Žižkov a jejich skříň od firmy Petr Bušek a synové. V příloze č. XIII. přikládám pohled na varhany z nynější doby. Uprostřed kostela visí nádherný lustr vyrobený p. Blažejem Schättigerem v Českých Budějovicích. Před oltáři postranními jsou dvě menší lampy. Na severní straně příčné lodi je možné vidět starobylé sanktuárium a pak mramorový náhrobní kámen p. Zeydlicovského, který býval oficírem zámku Hluboká. V starobylé kapli ještě stojí pěkná renesanční cínová křtitelnice se sochou sv. Jana Křtitele na víku. Kaple sama je pak oddělená od lodi starobylou železnou mřížkou, která ve starém kostele oddělovala presbytář od lodě.¹¹⁹

Kostel je osvětlován několika okny ze skel vsazovaných do olověných úchytek. V presbytáři jsou dvě okna s barevným vyobrazením sv. Josefa a sv. Anny. Nad postranním vchodem jsou tři okna, prostřední je vyobrazením Srdce Páně a na protější východní straně je prostřední okno s vyobrazením Srdce Panny Marie. Sklenářské práce jsou dílem firmy Kušpín. Bohužel nám varhany při pohledu z chrámové lodi zakrývají nádherně provedenou mozaiku růžicového

¹¹⁹ Tamtéž, s. 14.

okna nad hlavním vchodem. Přímo nad hlavním vchodem je v lunetovém provedení okno s mozaikovým vyobrazením znaku Schwarzenbergů a nad vedlejším vchodem se znakem Rožmberským.

Kostel vymaloval malíř Jouza z Českých Budějovic. Za oltářem nad baldachýnem se vznášejí tři andělé, práce akademického malíře Ludvíka Kuby. Po straně presbytáře k východu byla přistavena sakristie, v níž se nachází ozdobená skříň na prádlo a kalichy ze zrušeného kapucínského kostela v Českých Budějovicích a ze strany východní se nachází patronátní oratoř. U západního vchodu je na čtyřech sloupcích střechou krytá předsíň, na jejíž stěnách a klenbě jsou zobrazeny erby všech držitelů zámku Hluboká. Výjimkou je erb schwarzenberský, který je umístěn na severní straně nad hlavním vchodem do kostela. Dole pak stojí starobylá kamenná křtitelnice, nyní nádoba na svícenou vodu.¹²⁰

Hlavní chrámové průčelí je zdobeno dvěma menšími věžičkami, které jsou celé vyzdívané a které ve spodní části mají schodiště vedoucí na balkón nad hlavním vchodem. Hlavní dveře zdobí vpalovaný obraz sv. apoštolů Petra a Pavla. Ke kostelu po pravé západní straně lodi je přičleněna hlavní velká kostelní věž, která je vysoká 36m. Je uvnitř členěna do pěti pater a provedena je ze stejného materiálu jako kostel, tedy kombinace přírodního kamene a šamotových cihel vyrobených v šamotce ve Zlivi¹²¹. Střecha věže je jehlanovitá, krytá glazurovanými taškami, tak jako celý kostel. Na velké věži jsou umístěny věžní hodiny, které dodala firma L. Hainz z Prahy. V posledním pátém patře byly umístěny čtyři zvony, které byly sejmuty z věže starého kostela a po dobu výstavby kostela nového byly umístěny na dřevěné konstrukci umístěné naproti škole.¹²²

¹²⁰ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 15.

¹²¹ Použití šamotových cihel při stavbě kostela byl záměr majitele panství Jana Adolfa Schwarzenberga, uplatnit zboží a výrobky ze svých provozoven, v tomto případě továrny ve Zlivi. Podle ústní tradice, která ještě u starých lidí ve Zlivi přetrvávala, uvažoval majitel továrny se stavbou takového kostela ve Zlivi. Od záměru upouští, snad pro nepochopitelnost tehdejších představených ve Zlivi, ale hlavně také proto, že k Hosínu jej vázala stará rodová tradice (byli zde křtěni, oddáváni a pohřbíváni vysocí panští úředníci). Srov. *Zpravodaj Zlivan*. Ročník 19, číslo 3, Podnik služeb města Českých Budějovic. 1984. ISBN neuvedeno, s. 18, 19.

¹²² Srov. *Památní kniha obecní*, s. 16.

Největší z nich byl zvon Svatý Petr, vážící 1 150 kg s vyobrazením sv. Petra a na protější straně se znakem schwarzenberským. Nesl nápis: „*A fulgure et tempestále, konserváno sankte Petre. Aus dem feuer bin ich geflossen, zur Gottes Ehre hat mich gegossen Anton Piegel in Budweis 1760*“.

Druhý zvon nesl název Svatý Pavel s vyobrazením tohoto světce a křížem na straně protější. Vážil 603 kg. Nesl nápis: „*St. Paule intercese pro nobis praedikátor charitatis et doktor gentium. Peter Anton Ingovitz goss mich in Budweis 1755.*“¹²³

Třetí zvon, Svatá Maria, byl malý, vážící pouhých 16 kg. Tento zvonek byl přelit v roce 1839 v Českých Budějovicích. Pravděpodobně praskl nebo špatně ladil s ostatními zvony. Nesl název: „*St. Maria ora pro nobis 1681.*“

Čtvrtý zvon, Svatý Florián s obrazem tohoto světce a patrona hasičů, má na protější straně vyobrazení panny Marie Pomocné. Tento zvon váží 370 kg a slyšíme jej zvonit dosud. Nápis: „*Sub vestrum praesidium recurrismus S.B.V.Maria et St.Floriane. Petr Anton Ingovitz goss mich in Budweis 1755.*“¹²⁴

Zvony měly historickou a uměleckou cenu, krásně spolu ladily, pamatovaly ještě dobu vyzvánění začátku i konce roboty, zvonilo se s nimi na poplach, když hořelo, vyzváněly při všech slavnostních i smutečních příležitostech.

5. října 1916 však zazvonily naposled. Rozloučily se s Hosínem a novou věží, odkud byly tři z nich, Svatý Petr, Svatý Pavel a Svatá Maria, sejmuty a odvezeny k rozliti pro válečné účely. Byly tak zničeny ohromné hodnoty pro ty nejmizernější účely.

Na věži zůstal tedy jediný zvon, Svatý Florián, který přečkal i další zábor zvonů ve druhé světové válce.

Nové zvony byly pořízeny ze sbírek osadníků a byly ulity ve zvonárně Rudolfa Pernera v Suchém Vrbném. Poprvé se rozezněly na věži dne 9. srpna 1931. Jednalo se o dva zvony, z nichž ten větší, s názvem Matka Boží, vážil 1 134 kg. Druhý zvon, s názvem Svatý Václav, byl menší a vážil 641 kg.

¹²³ Srov. BRANIŠ, J. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Česko-budějovickém*. Praha, 1900, s. 101.

¹²⁴ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 16, 17.

Po vysvěcení, které provedl děkan českobudějovické kapituly Antonín Mráz, a další velké uvítací ceremonii, byly zvony vytaženy na věž. Bohužel zde nezvonily dlouho. I tyto zvony musely opustit věž hosínského kostela pro válečné účely, a to dne 24. března 1942.

Stavba kostela byla ukončena v září roku 1900 a vysvěcení kostela provedl českobudějovický biskup Martin Říha. První mši svatou v něm sloužil farář Ferdinand Ritter, který se také o jeho výstavbu nejvíce zasloužil.

Dovybavení interiéru kostela pokračovalo ještě několik let po jeho svěcení. Některé předměty ze starého zbouraného kostela byly použity v kostelech jiných, např. v Hluboké nad Vltavou, v Libniči a stará barokní kazatelna je dodnes v kostele na Rudolfovske ulici v Českých Budějovicích. Některé cenné prvky jsou použity i v kostele nynějším, např. kovaná mřížka u staré kaple či kamenné tabernakulum ve zdi proti oltáři Panny. Marie Lurdské.¹²⁵

Traduje se, že první schod kostela u hlavního vchodu je ve stejné výši jako nejvyšší hrana věže hlubockého zámku.

5.6 Příjmy kostela a fary

Sepjetí obyvatel farnosti s místní církevní správou ukazují i příjmy kostela a fary. Stavby kostelů se obvykle prováděly tak, že na ně v době potřeby přispíval patron i osadníci. Stejně jako ostatní kostely, tak i jmění hosínského kostela pochází z odkazů. Z konce 16. století a začátku 17. století jsou záznamy o odkazech. Např. Matouš Pícha odkázal 3 kopy, na Malkově chalupě ve Lhoticích 18 kop, na Chrtovském gruntě v Hosíně 55 kop, od Kašpara Vrabce z Opatovic 50 kop a mnoho dalších. Příjmy kostela plynuly z lesů hosínského záduší. Z lesů se bralo dříví pro faru i kostel a občas se nějaké dřevo prodalo. Jiným zdrojem příjmů byly tzv. „železné krávy“. Jak osadníci odkazovali kostelu peníze a pozemky, tak často odkazovali i živé krávy, které se pak prodaly nebo se daly do nájmu jiným lidem. Pokud kráva u nájemce jeho vinou zahynula, musel nájemce

¹²⁵ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 16, 17.

koupit jinou. Pokud ji nemohl koupit, zaznamenalo se na jeho statku břemeno v obnosu placeného nájemného k placení pod jménem „železná kráva“.¹²⁶

Zajímavá je položka v účtech - „od zádušních včel“. Padl-li někde do zádušního lesa roj, patřil záduší a byl usazen do zádušního úlu. Ten byl dán nějakému včelaři k opatrování a užitek z něho připadal záduší. Další zajímavou položkou v účtech je pokuta 35 kr. za odlákání ženicha. Osadní nevěsty byly tedy chráněny pokutou před odlouděním ženichů.

Přestože tvořily příjmy kostela celkem slušné částky, pohlítilo vydání na potřeby budov kostela, fary a školy velkou část těchto příjmů. Ve starších dobách plynuly příjmy fary stejně jako příjmy kostela z darovaných gruntů. Hosínská fara byla obdarována dvakrát. Jedenkrát jedním posledním zemanem hned za farou a druhý darovaný grunt pocházel z Opatovic neznámo od koho. Druhý pramen příjmů faráře činil desátek. Desátek znamenal, že osadníci odváděli svému faráři desátý díl své sklizně. Někteří dali místo desátku koledu a vejce.¹²⁷

¹²⁶ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 23, 24.

¹²⁷ Tamtéž, s. 25.

6. Hosínská škola

Škola představovala vždy společně s farou kulturní centrum obce. Učitelé se účastnili náboženského života obce, pořádali různé osvětové přednášky a se žáky se účastnili různých světských, ale hlavně církevních slavností, jako bylo např. Boží tělo, biskupské vizitace a biřmování nebo připomínky výročí v rodině panovníka. Vedle učitelů patřili mezi venkovskou inteligenci i duchovní.¹²⁸

19. století přineslo zrušení vrchnostenské správy, vznik obecních úřadů a rozvoj školství. I v Hosíně došlo v roce 1851 k výstavbě nové školní budovy místo staré školy. V průčelí se skvěl nápis Škola základ života. V tomto roce byla jednopatrová škola odevzdána svému účelu a nová školní budova byla pak dlouho chloubou obce a stala se vzorem jiným obcím. Vzhledem k rostoucímu počtu žáků bylo nutné objekt v roce 1886 opět rozšířit. Dne 17. října 1886 byla nová přístavba školy v Hosíně slavnostně vysvěcena. Zároveň s přestavbou byla škola změněna z dvojtřídní na trojtřídní.

6.1 Nejstarší dějiny hosínské školy

Jak dokládá památní kniha obecní, významnými postavami obce Hosína byli vždy učitelé, kteří se zapojovali nejen do společenského života farnosti, ale samozřejmě se účastnili náboženského života farnosti.

Památní kniha školní obce Hosína nám na svých prvních stránkách uvádí, že škola zde stála již v roce 1599 a jejím prvním učitelem a řídícím byl Mathias rector Hosínský. Tento titul rectora měli další dva následovníci – od roku 1650 Jan Burian Perner a od roku 1662 Jan Heinvich Mertz.¹²⁹

Zde se údaje v Památní knize školní nepatrně liší od údajů uvedených v Památní knize obecní obce Hosín. Ta na str. 28 uvádí jméno kantora, který zde působil od roku 1662 do roku 1669 - Jan Jindřich Mietz. Památní kniha obecní také rozšiřuje informace o tomto kantorovy, a sice: „...nastoupil od 28. dubna, jak

¹²⁸ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*, s. 55.

¹²⁹ Srov. *Památní kniha školní*, s. 11.

o tom svědčí matrika, psána zas jednou rukou vypsanou. Dle zápisu zemřel 9. března 1669 v němž uvedeno – umřel opatrný muž, rektor zasloužilý školy hosínské a při tomto chrámu Páně pochován jest. ¹³⁰

Od roku 1670 Anton Ludvík Lybych byl již kantorem hosínským. Památní kniha obecní píše, že byl poctivým mládencem, který se oženil s pannou Veronikou, pozůstalou po Janovi Henrychovi, kantorovi hosínském. Od roku 1674 Šimon Bukač, kantor hosínský, manželka Barbora. Od roku 1679 Jiljí Motal Jemnický, kantor hosínský, manželka Kateřina. I zde je malá odchylka od údajů v Památní knize školní. Památní kniha obecní na str. 29 uvádí rok nastoupení kantora Jiljího Jemnického do své funkce 1678.

Za těchto rectorů a kantorů byli určeni kostelníci ze Zámostí. Ti přísluhovali při chrámu Páně v Hosíně.

Od roku 1681 byl kantorem hosínským Lukáš Jan Zelenka, syn Ambrože Zelenky, který byl tou dobou kantorem v Pištíně. Manželka Alžběta, dcera Kašpara Duschera, baštýře pod Hlubokou. Zastával místo kantora u hosínského kostela a vedl též matriku. Od času Lukáše Jana Zelenky až do roku 1881 byly kostelníky v Hosíně z čp. 21 Zabilkové.

Od roku 1730 byl kantorem Ludvík Straka, jak se píše v Památní knize školní na str. 11. Památní kniha obecní na str. 29 však uvádí, že zde jako kantor působil již od roku 1710. Byl zde s manželkou Dorotou a učil zde do září 1744. 25. září zemřel.

Od roku 1745 tu působil jako kantor Josef Benda, jak opět uvádí Památní kniha školní na str. 11. Památní kniha obecní uvádí na str. 29, že zde působil již v roce 1744. Byl zde spolu s manželkou Annou. Zemřel dne 22. července 1757 ve stáří 37 let.

Od roku 1768 vyučuje kantor Jan Šubert, jak uvádí Památní kniha školní na str. 11. A zde je opět odchylka v Památní knize obecní oproti Památní knize školní, a to – Památní kniha obecní na str. 29 uvádí, že kantor Jan Šubert nastoupil v říjnu roku 1757, tedy hned po smrti kantora Josefa Bendy. Z dob kantorování

¹³⁰ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 28.

Jana Šuberta je zachován výčet všech kantorových příjmů a zajímavostí o školních poměrech. Zemřel 13. dubna roku 1772 ve stáří 42 let.

Od roku 1772 Matouš Lakmayer, rodák z Netolic, hosínským kantorem byl od svých 38 let. Pocházel z měšťanské rodiny ve Vodňanech. On, jeho syn a jeho vnuk řídili a pracovali ve škole hosínské i v rolích učitelských pomocníků po celých téměř sto let, až do roku 1869.

Od roku 1784 nastoupil na kantorské místo syn Matouše Lakmayera, Anton Lakmayer. Matouš Lakmayer se stal kantorem v Pištíně. V roce 1786 byla v Hluboké a v Libniči postavena fara. To mělo za následek rozdělení hosínské osady a tedy zmenšení učitelova příjmu.¹³¹

Od roku 1791 byl správcem školy neboli kantorem Pavel Lakmayer. Roku 1833 odešel na odpočinek, který trávil u svého syna. Zemřel v roce 1844. Za něho a až do roku 1850 museli podučitelé v zimě vyučovat děti z Chotýčan a ze Lhotic v Chotýčanech a někdy i ve Lhoticích. V létě docházely děti z Chotýčan a ze Lhotic do školy v Hosíně.¹³²

Od roku 1833 byl učitelem Josef Lakmayer a to až do roku 1869. Narodil se v Hosíně 12. května 1809. Manželkou mu byla Marie Vachtlová, dcera sedláka z Hájků u Borovan. V době jeho působení byla vystavena nová škola. Bohužel žádné z jeho dětí se nestalo učitelem. Zemřel, jak uvádí kronikář, v Budějovicích na odpočinku roku 1873.

František Nováček byl po Josefu Lakmayerovi od roku 1869 farním učitelem a od roku 1872 řídícím učitelem. Manželkou mu byla Karolina Hoffmanová. Byl místním varhaníkem. Vodil i školní děti ze školy do kostela a učil je i ve škole kostelní písně. Byl velkým milovníkem zpěvu. I zde vidíme úzké sepjetí osoby učitele a náboženského života farní obce. V roce 1898 odchází na základě své žádosti na odpočinek nejprve do Českých Budějovic a pak v Hosíně u své dcery Otýlie provdané za Václava Francka, koláře z čp. 56, kde i 19. března 1912 zemřel ve věku téměř 77 let.¹³³

¹³¹ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 30.

¹³² Tamtéž, s. 30.

¹³³ Tamtéž, s. 30-31.

Nástupcem Františka Nováčka byl pan řídící Jan Černoš v roce 1898, jeho manželka se jmenovala Terezie. Současně s funkcí učitele byl ve zdejším kostele varhaníkem. Byl i výborným zpěvákem, cvičil kostelní písně. Dále byl dlouholetým pokladníkem místního spolku Kampelišky, dále členem obecního zastupitelstva a později i členem místní jednoty Sokol.¹³⁴

Ve farní obci Hosín bylo vždy mnoho žáků. Vzhledem k velkému počtu školních dětí vyskytoval se již ve starších dobách druhý učitel nebo školní pomocník. Od roku 1808 se vyskytují učitelští pomocníci trvale. Ti vyučovali v zimě po domech v Chotýčanech a Lhoticích školní děti, které zde bydlely.

Byli to: roku 1808 Jan Štětka, 1814 Václav Štastný, 1826 Josef Bochfers, 1829 Josef Lakmayer, 1833 Martin Dvořák, 1845 Karel Lakmayer, 1847 Jan Bednář, 1864 Karel Lakmayer. Dále zde působili podučitelé 1871 Kristian Kuželka, 1872 Ludvík Brich, 1873 Jan Beran, 15. září 1873 Josef Vaněček, 1881 Jan Zelenka, 1885 Karel Fabian a Jan Zelenka, 1887 Jakub Kopecký, Jakub Svoboda, 1889 Jan Blažek, 1891 Richard Fried, 1895 Jan Horký.¹³⁵

6.2 Život učitelů a jejich zapojení do náboženského života obce

Učitelé v těch dobách neměli žádné snadné živobytí. Ve škole se vyučovalo od začátku listopadu do konce března. Za toto vyučování platili rodiče vyučovaných dětí tzv. sobotales. A proč tento název? Vybíralo se každý týden v sobotu podle následujícího:

- dítě, které se učí na tabulce slabikovat, platilo týdně 1 krejcar;
- dítě, které již slabikuje, 1½ krejcaru;
- dítě, které již umí číst a psát, platilo 3 krejcaru.

Bylo to velmi málo a tento školní plat vynesl učiteli např. ve školním roce 1769 – 70 pouze 3 zlaté a 8 krejcarů. Rodiče rádi přispívali na živobytí kantora i potravinami, např. chlebem, při zabijačce masem a jitrnicemi, mlékem apod.

¹³⁴ Srov. *Památní kniha školní*, s. 27-28.

¹³⁵ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 31-32.

Jelikož toto nestačilo k zajištění živobytí, musel se učitel postarat i o jiný příjem. Farní učitel byl zároveň i pomocníkem faráře. Při bohoslužbách řídil chrámovou hudbu a zpěv, zapisoval do matriky křty, svatby, úmrtí apod. Podle Jana Šuberta z roku 1770 byly příjmy následující:

- z fundačních mší 8 zlatých 17 krejcarů,
- za křty, svatby, pohřby 25 zlatých 43 krejcarů,
- za koledy 6 zlatých,
- dále desátek 33 strychů obilí.

Podle Matouše Lakmayera z roku 1781 činil plat celkem 104 zlatých 21 krejcarů.¹³⁶

Po roce 1850 byl plat učitelů uspořádán takto: správce školy dostával 300 zlatých a podučitel 120 zlatých ročně. Tento plat byl rozvržen na přiškolené obce a patrona školy. I dříví na topení odváděli patron a přiškolené obce. Další změna nastala až po první světové válce v roce 1919, kdy byly zákony upraveny tak, že učitelé byli postaveni na úroveň ostatních státních zaměstnanců.

6.3 Vzťah školy a fary

Do roku 1869 nesla škola název farní škola a po tomto roce obecná škola. Hodně později, až po roce 1959, byla přejmenována na národní školu a nyní nese název základní.

Školní obvod prakticky v počátku školy tvořily obce, které patřily do farnosti hosínské - Hosín, Hrdějovice, Opatovice, Dobřejovice, Chotýčany, Lhotice - s výjimkou Bavorovic, neboť zde byla na překážku řeka Vltava. V počátcích škola plně spolupracovala s farním životem, měla to i ve svém názvu - farní škola, a fara, resp. místní farář, měli v jejím řízení hlavní slovo.¹³⁷

Vyučovacím jazykem po celou dobu její existence byl český jazyk. V pozdější době do řízení obecné školy zasahovala a vlastně dbala na její řádný chod tzv. místní školní rada, ve které měla každá obec svého zástupce, většinou

¹³⁶ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 32.

¹³⁷ Srov. *Památní kniha školní*, s. 58.

starostu obce, a jejím předsedou byl ze zákona vždy místní starosta. Tak například místní školní rada ze školního roku 1892/93 měla toto složení:

Předseda: Václav Zevl, rolník z Hosína č. 18 a starosta

Členové: František Nováček, řídící učitel

Václav Ondok, rolník dohlížitel

Václav Fajtl, rolník v Hrdějovicích

Jan Benda, rolník v Opatovicích

Václav Kubeš, rolník v Dobřejovicích

Ferdinand Ritter, děkan

Vincent Štich, správce velkostatku

Tomáš Holub, náhradník

Jan Čížek, náhradník

Místní školní rada byla volena vždy na tři roky. Náplň její činnosti byla daná příslušnými předpisy, měla dbát na řádnou docházku dětí, pedagogickou činnost učitelů či zajišťovat materiální zabezpečení školy včetně otopu v zimních měsících.¹³⁸

6.4 Nová školní budova

Stavba nové školní budovy je opět typickou stránkou úzkého sepjetí školního a duchovního života obce. Propojení dokládá i fakt, že ke stavbě nové školní budovy bylo zapotřebí souhlasu světského i duchovního úřadu.

Jak jsem již uváděla výše v kapitole číslo 3.4., byla současná budova hosínské školy postavena v letech 1850 až 1851 na pozemku, který byl získán výměnou s tehdejším sousedem Josefem Novákem z č. p. 19. Za starou školu v č. p. 20. Josef Novák doplatil při výměně 600 zlatých.

Část pozemku byla kamenitá a přečnívala zde vysoká skála nad hlubokou cestou, která vedla ke hřbitovu. Skála byla ale rozkopána a tím byl získán materiál na stavbu školy. Z kamení byly vystaveny hlavní zdi, mimo příček a klenutí, které

¹³⁸ Srov. *Památní kniha školní*, s. 139.

jsou z cihel. Materiál ke stavbě – cihly, dříví – dodal tehdejší patron školy, kníže Schwarzenberg, práci přiškolené obce. Cesta byla zasypána drobným kamením a srovnána.¹³⁹

Školní budovu postavil podle svých plánů stavitel Josef Chadl z Hluboké jako dvoutřídní školu. Po dostavění budova obdržela č. p. 41. O postavení nové školy se asi nejvíce zasloužil tehdejší řídící učitel Josef Lakmayer. Roku 1858 byla zřízena úředně pro děti z přiškolených obcí Hosína - Hrdějovic, Opatovic, Dobřejovic a Borku. Takto to trvalo až do roku 1883. V tomto roce byla osada Borek ze školní obce Hosín vyškolená a přiškolená k nově zřízené školní obci Voselno.

V roce 1884 žádala obec Dobřejovice o zřízení nové školy. Důvodem žádosti byl počet dětí – celkem 79 – a také vzdálenost do Hosína přes 4 kilometry. Než došlo k vyřízení žádosti, rozhodl obecní výbor v Dobřejovicích upustit od žádosti, zato bylo vydáno usnesení rozšířit dvojtřídní školu v Hosíně na trojtřídní, a sice přístavbou jedné učební třídy nahoře a dole tří pokojů pro učitele a na školní pomůcky. Při komisionálním jednání dne 26. října 1885 c. k. okresním školním inspektorem panem Františkem Smolíkem a c. k. okresním inženýrem panem Svobodou, celé místní školní rady a starostů z přiškolených obcí bylo představeno vyhlídnuté místo k přístavbě školy do dvora na polední stranu školy čp. 41. Plán s rozpočtem zhotovil stavitel z Hluboké pan Jan Prunel za 25 zl., který byl dne 29. listopadu 1885 předložen ke schválení c. k. okresní školní radě v Českých Budějovicích.

Mezitím se přišlo s návrhem, že i přikoupením místa od manželů Jana a Marie Brašničkových by byla přístavba školy na severní stranu levnější a dvůr by zůstal nezměněn. Sešli se tedy zástupci z přiškolených obcí, z Hosína p. Vojtěch Sláma, p. Václav Ondok, p. František Kubata, z Hrdějovic p. Josef Severa, p. Václav Fajtl, z Dobřejovic p. Václav Kubeš, p. Tomáš Kaňka a zakoupili od manželů Jana a Marie Brašničkových vedlejší místo na severní straně školy.¹⁴⁰

¹³⁹ Srov. *Památní kniha školní*, s. 1.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 47.

C. k. okresní školní rada dne 20. února 1886 uznala toto místo za vhodné. Vyhotovení plánu i s rozpočtem bylo svěřeno dne 6. března 1886 osvědčenému staviteli p. Bendíkovi z Lišova. Rozpočet na přístavbu školy byl 4670 zl., což c. k. okresní školní rada dne 3. května 1886 s nepatrnými opravami potvrdila. Poté byl vypsán veřejný konkurz a dne 24. května 1886 proběhla veřejná dražba, kde byly po přečtení podmínek zadány a vydraženy všechny práce. Byla přistavěna třetí třída v prvním patře a tři místnosti v přízemí, které sloužily jako byty pro učitele a pro kabinet.¹⁴¹

Škola byla tedy v roce 1886 rozšířena a 17. října slavnostně místním děkanem Janem Prunerem za asistence Jana Buriána, kaplana a za přítomnosti zástupců úřadu c. k. okresního hejtmánství a samosprávných úřadů posvěcena.¹⁴² O této slavnostní události se zmiňují v sedmé kapitole.

Obec Dobřejovice žádala opět o zřízení samostatné školy. Tentokrát bylo této žádosti vyhověno a 1. listopadu roku 1900 byla škola v Dobřejovicích otevřena. Prozatímním správcem dobřejovické školy byl jmenován p. Vojtěch Zajíček, dosavadní učitel ve škole v Hosíně.¹⁴³

Do školní budovy byla za první Československé republiky situována obecní knihovna, roku 1944 zde pobývali němečtí civilisté, kteří prchali před postupující frontou. Roku 1975 byla výuka na Hosíně pro nedostatek žáků pozastavena. Výuka byla znovu obnovena v roce 1992.

6.5 Školní knihovna

Dalším dokladem sepejetí v souvislosti s náboženským životem ukazuje i církevní dohled nad školní knihovnou. Tato hosínská školní knihovna byla zřízena v roce 1867. Největší zásluhu o jejím zřízení měl p. Václav Suchan, rolník z Opatovic, který byl v té době školním předsedou. Jeho přičiněním dala každá přífařená obec určitou částku v penězích. V Opatovicích dali místní obyvatelé

¹⁴¹ Srov. *Památní kniha školní*, s. 48.

¹⁴² Srov. *Památní kniha obecní*, s. 31.

¹⁴³ Tamtéž, s. 28.

celkem 21 zl., obec Hrdějovice dala 18 zl., obec Hosín dala 15 zl., nejméně dala obec Dobřejovice, jen 2 zl. Důstojný pan P. Jan Prunel, farář v Hosíně, dal 10 zl..

Jelikož byla školní knihovna zřízena v roce 1867, tedy před vydáním nového školního zákona v roce 1870, bylo nutné mít ke zřízení povolení jak od světských, tak i od duchovních úřadů. Škola povolení od uvedených úřadů obdržela. V Památní knize školní obce Hosína je toto povolení doslovně uvedeno. Přikládám ho jako přílohu č. XIV.

V roce 1880 měla knihovna již 399 číslovaných knížek. V některém čísle jsou dvě i tři mravoučné povídky.¹⁴⁴

V roce 1883 byla školní knihovna rozšířena. Obec Hosín přispěla 2 zl., obec Hrdějovice přispěla také 2 zl., obec Opatovice přispěla 3 zl., obec Dobřejovice 4 zl.. Dohromady tedy 11 zl..¹⁴⁵

V roce 1885 opět přispěli přiškolené obce Hosín, Dobřejovice, Hrdějovice a Opatovice na rozšíření školní knihovny. Každá obec přispěla částkou po 2 zl., tedy 8 zl.. Tyto peněžní prostředky byly opět využity na nákup nových knih.¹⁴⁶

Vynesením c. k. okresní školní rady a c. k. zemské školní rady v Praze nařídilo ministerstvo vyučování dne 6. února roku 1886, aby školní knihovny byly důkladně prohlédnuty a aby z nich byla odstraněna všechna četba, co se nehodí pro mládež a co by mohla v jakémkoli směru škodlivě působit na ducha mladých čtenářů.¹⁴⁷

Správcové škol měli právo, aby si k výpomoci při této prohlídce vzali učitele. Každý učitel ručí svým podpisem s uvedením data v seznamu knihovny, že každou knihu pečlivě prozkoumal a že její obsah není závadný. Učitelský sbor v Hosíně, řídící učitel František Nováček, ml. učitel Jan Zelenka, knihy v hosínské knihovně prozkoumali a nenalezli v nich nic závadného. K tomuto připojil svůj podpis i budějovický biskup Martin Říha.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Srov. *Památní kniha školní*, s. 8-9.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 24.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 30.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 73-74.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 74.

7. Náboženský život ve farnosti v letech 1850 – 1914

Náboženský život se řídil událostmi církevního roku. V běhu církevního roku slavili obyvatelé Hosína a obyvatelé přífařených obcí spolu s žáky hosínské školy a spolu s místními učiteli a podučiteli církevní svátky a slavnosti. Jednalo se o pravidelně se opakující slavnosti a pak významné slavnosti jedinečné. V této kapitole zaznamenávám jen několik z těchto slavností uvedených ve farní kronice nebo v kronice školní.

7.1 Pravidelné církevní slavnosti

Opakující se církevní slavnosti byli úzce spjaty se slavnostními událostmi církevního roku. Mši svatou začínal i končil školní rok, počínal s ní každý všední den, byla o víkendu i ve svátek. Pro tehdejšího křesťana a pro školáky většinou nepostradatelná součást běžného i studijního života.

Počátek i konec školního roku byl oslaven službami Božími, jež vykonával místní pan farář s *Te Deum* a děti zpívaly dvě sloky rakouské hymny. Žáci spolu s rodiči a učiteli se shromáždili v dopoledních hodinách v kostele, aby byli přítomni bohoslužbám, při kterých duchovní většinou promlouval na téma důležitost vzdělání, pěstování ctností a nutnost spolupráce rodičů s učiteli při výchově a vzdělávání dětí. Poté se děti sešly ve svých třídách, kde k nim promluvili jejich učitelé. Služby Boží byly také konány na oslavy narozenin a jmenin panovníka. Pravidelné služby Boží byly konány od 1. května do 31. července vždy v osm hodin ráno. Mimo to chodily děti po celý postní čas do kostela a zpívaly při mši svaté postní písně. Mládež se také účastnila slavnostních průvodů.

U svaté zpovědi a svatého přijímání byla mládež třikrát v roce. Dospělejší mládež přijímala svátost svatého pokání a následující den svátost svatého přijímání. Poprvé vždy na podzim (podle školního roku), většinou v listopadu,

podruhé v posvátném velikonočním čase na jaře v březnu nebo dubnu a potřetí v létě, v druhé polovině července.

Vždy v červnu se konala ve zdejší škole zkouška z náboženství. Náboženství bylo součástí povinného rozvrhu hodin a vyučovalo se dvakrát týdně. Zkoušce byl přítomen pan učitel, biskupský vikář a místní farář.¹⁴⁹

Z Hosína se pořádala každý rok pravidelná procesí na svátek Jana Nepomuckého na památku položení základního kamene do blízkého Těšina ke kapli zasvěcené Panně Marii Lurdské. Setkalo se zde i slavné procesí budějovické a procesí hosínské a konaly společnou pobožnost.¹⁵⁰

Kaple patřící do hosínské farnosti stojí na hranicích hrdějovického katastru jihovýchodně od Hosína. Původ mariánského poutního místa Těšín sahá do 18. století, kdy zde nad léčivou studánkou vznikla dřevěná kaplička.¹⁵¹ Ke zdejší studánce s léčivou vodou přicházeli nemocní, aby nacházeli uzdravení a útěchu – odtud pojmenování Těšín.¹⁵²

V roce 1888 působil v Českých Budějovicích P. Václav Klement Petr¹⁵³ jako vicerektor kněžského semináře. Byl spolu s Marií Magdalenou Šebestovou¹⁵⁴ velkým mariánským ctitelem. Společnými silami za přispění četných dobrodinců se jim podařilo kapličku opravit.¹⁵⁵ Slavnostně byla vysvěcena

¹⁴⁹ Srov. *Památní kniha školní*, s. 83, 86, 90, 92, 101, 131, 137, 140-142, 148.

¹⁵⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 86.

¹⁵¹ Srov. KOZÁK, P. *Tajemná místa na samém jihu Čech*, s. 53.

¹⁵² Srov. KOVÁŘ, D. *Okres České Budějovice 1850-2002 Z historie státní správy a územní samosprávy*, Okresní úřad Č.Budějovice - Státní okresní archiv Č.Budějovice, 2001, ISBN neuvedeno. s. 46.

¹⁵³ V září roku 1888 založil P.Václav Klement Petr kongregaci bratří Nejsvětější svátosti. Kongregace především poskytovala vzdělání chudým chlapcům, kteří si pro ekonomické důvody nemohly středoškolská studia dovolit. Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899-1989*, s. 27.

¹⁵⁴ Magdalena Šebestová se narodila 8. března 1855 v Praze, pokřtěná byla jménem Kristiána Eleonora Františka. Absolvovala Státní český učitelský ústav v Praze. Jako učitelka byla velice svědomitá. Od 1. ledna 1885 působí v Českých Budějovicích, kde rozvinula bohatou činnost a to především mezi mládeží a chudinou. 16. května 1887 zakládá kongregaci Sester Nejsvětější Svátosti. Jako matka zakladatelka při oblačce přijímá řeholní jméno Marie Magdalena. Marie Magdalena zřizovala mariánské družiny a spolu s dívkami těchto družin navštěvovala mariánská poutní místa. Její nejoblíbenější mariánské místo byla kaplička v Těšině. Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899-1989*, s. 26, 27.

¹⁵⁵ Srov. WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899-1989*, s. 27.

českobudějovickým biskupem Martinem Říhou 15. září 1889. Poutní průvody z Hosína přicházely do Těšína i během první republiky. Například v létě roku 1936 se konalo velké procesí za dobrého počasí.¹⁵⁶

V příloze č. XV. připojuji obrázek poutní kaple Panny Marie Lurdské v Těšíně.

7.2 Církevní slavnosti jedinečné

Církevní slavnosti jedinečné jsou pro hosínskou farnost a její obyvatele události významné, jak svou povahou, tak svou jedinečností. Většinou jsou také spojené s návštěvou nějaké významné osobnosti. Vybírám zde tedy několik z nich.

Dne 6. února 1855 zavítal do Hosína českobudějovický biskup Jan Valerián Jirsík spolu s kanovníkem Blažkem. Navštívili zdejší školu, kde se s žáky pobavili o náboženství, četli a počítali. Pan biskup projevil panu učiteli Lakmayrovi svou spokojenost. Poobědvali se zdejším panem vikářem Matějem Drexlerem.¹⁵⁷

Velkou církevní hosínskou slavnostní událostí, jak nám uvádí školní kronika, bylo udílení svátosti biřmování biskupem Martinem Říhou, které se konalo ve středu 19. května 1886.

Před školní budovou se konaly velké přípravy. Připravena byla velmi pěkná brána, na škole visely dva prapory v národní barvě a také každý dům byl ozdoben praporem. Ráno před osmou hodinou se u brány před školou shromáždila spousta přihlížejících z celé farní obce. Také školní děti, svátečně oblečeny, jak ze školy v Hosíně, tak ze školy v Chotýčanech, se sešly před hosínskou školou ve velkém počtu.

¹⁵⁶ Srov. PROKOPOVÁ, Z. *Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*, s. 55.

¹⁵⁷ Srov. *Farní kronika*, s. 87.

V osm hodin přijížděl s velkou slávou a doprovodem ke školní bráně v kočáře biskup Martin Říha.¹⁵⁸ Za celou osadu vystoupili čtyři starší osadníci a jeden z nich, pan Jan Benda, oslovil nejdůstojnějšího pana biskupa: „*Vaše biskupská Milosti! Buďte nám vítán do našeho středu na Hosínskou osadu. Důvěrou oddaní jsouce Vaší biskupské Milosti, zachovejte nás v lásce a v přízni své.*“¹⁵⁹

Poté vystoupila žákyně z druhé třídy, Magdalena Šulistová, a uvítala pana biskupa jménem školních dětí z celé školní obce: „*Vaše biskupská Milosti! Ve jménu všech dítek školních ráčíž V.b.M. přijmouti srdečné uvítání, jakož i naši oddanost a na důkaz lásky račtěž blahoskonně přijmouti tuto kytici na památku.*“¹⁶⁰

Na faře biskupa přivítali domácí duchovní. Za zvonění zvonů se pokračovalo průvodem do kostela a zde proběhl samotný obřad biřmování. Po něm posvětil biskup obraz Panny Marie bratrstva sv. Škapulíře, který zde vznikl ze snahy strážníka dráhy, p. Reitingera.

To ještě nebylo vše. Následoval pohřeb výminkáře Jakuba Jarolíma z č. p. 7, pro jehož tělo se šlo až do domu. Biskup jej doprovodil až na hřbitov a tam proběhly modlitby za mrtvé zdejší osady.

Nyní se biskup přesunul do školy, kde proběhly zkoušky z náboženství. Výsledky byly vynikající, pan biskup byl velmi spokojen, a tak každý z žáků obdržel obrázek a penízek na památku.

¹⁵⁸ Biskup Martin Josef Říha se narodil se 11. 11. 1839 v Oslavě u Písku. Absolvoval písecké gymnázium a poté studia bohosloví v Českých Budějovicích. Na kněze byl vysvěcen 27. 7. 1862 v Českých Budějovicích. Dne 11. 6. 1869 promoval na univerzitě ve Vídni na doktora teologie, od 1. 10. 1871 byl profesorem morální teologie na bohosloveckém učilišti v Českých Budějovicích. Biskupem byl jmenován 7. 7. 1885 a byl prvním biskupem, který pocházel z území diecéze, dne 27. 7. 1885 potvrzen papežem Lvem XIII., konsekrován a intronizován 6. 9. 1885 v katedrále v Českých Budějovicích arcibiskupem Františkem Schönbornem. Podařilo se mu navázat na duchovní odkaz J. V. Jirsíka - v letech 1887 a 1888 byly založeny dvě diecézní kongregace Sester a Bratří Nejsvětější svátostí. Roku 1893 založil kroniku biskupské konzistorní kanceláře. V roce 1893 vzniká diecézní muzeum. Zemřel dne 7. 2. 1907. Byl prvním biskupem, pohřbeným na novém českobudějovickém hřbitově Sv. Otýlie. Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 36 - 37.

¹⁵⁹ Srov. *Památní kniha školní*, s. 45.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 46.

Za velkého doprovodu se nejdůstojnější pan biskup rozloučil a po šesté hodině odpolední odjížděl do Budějovic.¹⁶¹

Dne 17. října 1886 se v Hosíně, jak jsem již zmiňovala v páté kapitole, světila nová přístavba školy. Slavnost začala ráno po deváté hodině. Školní děti – děvčata byla ozdobena věnci – doprovázeny svými učiteli vyšly od školní budovy do chrámu Páně. Odtud se vydal početný průvod v čele s duchovenstvem za veselého zpěvu k nové školní přístavbě. Ta byla slavnostně nazdobena různými prapory a velkým nápisem Národní škola. Zde si vzal slovo řídící učitel pan František Nováček. Zdůraznil velkou a důležitou úlohu národních škol, důležitost vzdělávání a výchovu dětí a mládeže a v neposlední řadě i nepostradatelnost lásky mezi rodiči a dětmi a rodičovský zájem o vzdělávání a dobrou výchovu jejich dětí.¹⁶²

Poté následovalo samotné svěcení. To vykonával za předepsaných modliteb zdejší děkan Jan Pruner za asistence zdejšího kaplana Jana Buriana. Po výkonu svěcení si vzal v nové školní třídě slovo pan děkan. Také on zdůraznil důležitost vzdělávání dětí a mládeže, dále velkou, nelehkou a obětavou úlohu učitelů.¹⁶³

Po projevu a obřadu se odebral celý průvod za zvonění kostelních zvonů do kostela. Zde následovaly další služby Boží, při nichž všichni zpívali: „Zde v zkroušenosti padáme“.¹⁶⁴

Dne 20. února 1890 se do Hosína přistěhoval nově jmenovaný pan farář Ferdinand Ritter. Zde ho čekalo skvělé uvítání velkým zástupem shromážděných osadníků.

Četné banderium mu vyjelo vstříc. V Hrdějovicích ho uvítala selská dcerka Marie Bláhová proslovem a podala mu kytici. Další uvítací zastavení bylo u školy před slavobránou a žákyně Marie Bícová ho opět srdečně vítala. Škola

¹⁶¹ Srov. *Památní kniha školní*, s. 46.

¹⁶² Tamtéž, s. 52.

¹⁶³ Tamtéž, s. 54-55.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 55-56.

byla ozdobena prapory a věnci s nápisem Vítejte nám. Z osadních domů i z kostela vlály prapory.¹⁶⁵

V chrámu Páně poděkoval nový farář za upřímné přivítání. Pozval si na příští neděli starosty všech přífařených obcí, aby se s nimi pobavil a poznal je.¹⁶⁶

Dne 29. června 1890 byla vykonána instalace zdejšího faráře Ferdinanda Rittera. Zároveň byla tato slavnost spojena se zdejší poutí.

Lidé ze všech přífařených obcí se shromáždili v půl desáté dopoledne na faře. V čele průvodu šla školní mládež z hosínské i z chotýčanské školy spolu se svými pány učiteli, za nimi muži, pak hudba, za tou členové obecního výboru z přífařených obcí, za nimi děvčata ustrojená za družičky a za těmi páni kněží, kteří měli ve svém středu pana faráře Ferdinanda Rittera. Průvod uzavíraly ženy. Přítomný byl i kníže Schwarzenberg a velevážený pan Mattas, ředitel z Hluboké. Průvod se přemístil z fary ke kostelu.¹⁶⁷

Před chrámovými dveřmi se průvod zastavil a důstojný pan vikář ze Ševětína vykonal předepsané modlitby. Nyní se ujal slova pan ředitel. Přál panu faráři spokojenost a dlouhé úřadování na hosínské osadě. Další promluvil kníže Schwarzenberg a zároveň předal panu faráři na talíři ozdobené klíče. Další se ujal slova pan Martin Šrámek, farář z Budějovic, který zastupoval budějovického biskupa. Poslední řeč pronesl důstojný pan vikář. Následovalo *Te Deum*.¹⁶⁸

Slavnostního kázání v přeplněném kostele, kde mnoho lidí muselo z nedostatku místa zůstat venku, se ujal důstojný pan děkan z Lišova, někdejší spolužák a přítel pana faráře. Mši svatou sloužil již nově jmenovaný pan farář. Po mši svaté se slavnostní průvod vydal zpět na faru. Po vykonaných modlitbách rozdával pan farář obrázky na památku na jeho instalaci. Poté odjel kníže Schwarzenberg na Hlubokou. Ostatní hosté se bavili až do večera. Slavnost to byla velkolepá.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Srov. *Památní kniha školní*, s. 90.

¹⁶⁶ Srov. *Farní kronika*, s. 90.

¹⁶⁷ Srov. *Památní kniha školní*, s. 91.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 91.

¹⁶⁹ Srov. *Památní kniha školní*, s. 91-92.

Dne 26. září roku 1897 za krásného počasí, před velkými službami Božími, za veliké účasti osadníků a okolních hasičských spolků na volném prostranství před školou byla slavnostně posvěcena nová stříkačka místních hasičů. Kmotříčkou byla Marie Bendová, dcera zdejšího rolníka Vojtěcha Bendy. Přednesla proslov a světiteli, panu faráři Ferdinandu Ritterovi, dala kytici. Celá slavnost skončila velkými Božími službami a odpolední zábavou v hostinci a zahradě U Žáků.¹⁷⁰

Dne 30. září roku 1900 byl nově vystavený kostel připraven k posvěcení. Večer před svěcením byla iluminace (osvětlení) kostela i obce, pro pana biskupa bylo připraveno lampiónové zastaveníčko. Svěcení vykonal pan biskup Martin Josef Říha za přítomnosti pana dvorního rady Fr. J. Křikavy okresního hejtmána, zástupce Felixe prince ze Schwarzenbergu, pana ředitele Jana Osvalda, pana stavebního rady Jana Sedláčka, vrchního lesmistra pana Hajrovského, stavitele pana Kebla, univerzitního profesora a osadního rodáka pana J. Mareše a mnoha kněží zvláště domácích osadních. Ferdinand Ritter zároveň slavil padesát let svého kněžství a byl vyznamenán titulem konsistorního rady. Byl krásný den a obrovská účast lidu. První mši svatou sloužil v novém chrámu Páně pan farář Ferdinand Ritter.¹⁷¹

7.3 Předválečné události v hosínské farnosti

Předválečná léta jsou v dostupných kronikách a jiných materiálech popisována jen velmi málo. I farní kronika je poměrně skoupá na předválečné události. Ani obecní archiv neskýtá k těmto letům mnoho podrobností. Spíše se situace jeví tak, že obec prožívala léta jakési stagnace a letargie. Farnost, která uskutečnila v předchozích letech mnoho nových staveb, byla finančně značně vyčerpána a její činnost se upírala na spíše běžný farní život v liturgickém roce a opravu drobnějších sakrálních památek.

¹⁷⁰ Srov. *Farní kronika*, s. 470.

¹⁷¹ Srov. *Památní kniha obecní*, s. 10-11.

Jednou z významných, avšak smutných událostí tohoto období byla velká ztráta ctihodného faráře Ferdinanda Rittera. Zemřel dne 12. června 1912 v půl páté odpoledne ve věku 86 let. Následoval tak svou matku zesnulou rovněž po záchvatu mrtvice čtrnáct dní předtím, dne 29. května.

Když se dne 21. května 1912 odbyvala poslední kanonická visitace za jeho farářování, nikdo netušil, že ten čilý a na svá léta statný pan farář během měsíce již nebude mezi živými. Příčinou byla mimo jiné pravděpodobně náhlá smrt jeho matky. Pohřeb se konal dne 15. června za tak veliké účasti lidí, že i tak prostorný farní dvůr byl téměř plný. Obřad vedl důstojný pan vikář za přítomnosti třiceti pěti kněží a celé řady jiných pánů.¹⁷²

Od 1. listopadu 1912 převzal duchovní správu zdejší farní osady nově ustanovený farář František Xaver Náhlovský. Na zdejší škole vyučoval náboženství v první a druhé třídě.

Dne 13. dubna 1913 pořádal učitelský sbor se školními dětmi stromkovou slavnost. Den před slavností vysázeli učitelé s dětmi na obecní stráň zvanou U Kubatů při cestě do Dehuti třešňovými stromky vypěstovanými ve školní zahradě. Slavnost i přes nepříznivé počasí se za vysoké účasti obecního obyvatelstva vydařila. Stráň byla dříve zarostlá trním a roštím a nyní byla upravena a změněna v užitečný pozemek.¹⁷³

¹⁷² Srov. *Farní kronika*, s. 479.

¹⁷³ Srov. *Památní kniha školní*, s. 209, 210.

Závěr

Ve své práci jsem se pokusila nastínit období let 1850 – 1914 v římskokatolické farnosti Hosín. Uvedené období jsem nejprve přiblížila v kontextu doby a dobových událostí a ve světle náboženských událostí v Čechách, potom v českobudějovické diecézi a nakonec v samotné hosínské farnosti.

V prvních dvou kapitolách jsem stručně představila náboženský život v Čechách a v českobudějovické diecézi ve sledovaném období. Popisuji situaci církve, její kroky a reakce na nově vzniklé ideály, vyrovnávání se s nově se objevujícími myšlenkovými směry. Ukazuji zde i velmi významný prostor, kde se setkávala církev se státem, a tím bylo školství.

V dalších kapitolách již představuji hosínskou farnost. Dostupné literatury, která se k tématu dané práce váže, je bohužel málo. Proto jsem musela z dostupných materiálů vytrhávat kusé informace a ty dále porovnávat s informacemi získanými z památních knih obce Hosína. O trochu větší prostor zde věnuji kostelu sv. Petra a Pavla, který byl centrem církevního dění v obci a prošel na přelomu století úplnou přestavbou. V rámci této přestavby také uvádím mimo jiné významnou osobnost faráře Ferdinanda Rittera, který měl na přestavbě svůj významný podíl.

Nemohla jsem opomenout zmínit hosínskou školu, která vždy představovala společně s farou kulturní centrum obce, a také učitele jako významné osobnosti, které se účastnily náboženského života obce. Byli zde dokonce učitelé rodu Lakmayerů, kteří na místní škole působili bezmála sto let. V době působení jednoho z nich – Josefa Lakmayera - byla vystavena nová škola. Měl na tom nepřehlédnutelné zásluhy.

Navazující kapitola se věnuje tradičním i slavnostním církevním obřadům konaným v rámci života obce. Dozvídáme se zde, z jakých všech důvodů se konaly služby Boží, a zabývala jsem se zde také pravidelnými a výjimečnými církevními obřady.

Na konci své práce jsem se ještě krátce věnovala tématu předválečných let. Dostupné materiály jsou na toto téma dost strohé.

Tato práce by se mohla stát impulzem k dalšímu studiu historie hosínské farnosti či některé z osobností spojených s jejím životem. Zajímavé téma k bádání by mohla být doba meziválečná.

Seznam pramenů a literatury

Prameny nevydané

Státní oblastní archiv Třeboň, Biskupský archiv České Budějovice, farnost Hosín, 1900 – 1945, sign. III-B-122, kart. 1238.

Farní kronika církve římskokatolické v Hosíně. Hosín, 1835-1950. ISBN neuvedeno.

Památní kniha obecní, obce Hosína. Hosín, 1922-1989. ISBN neuvedeno.

Památní kniha školní, obce Hosína. Hosín, 1850-1936. ISBN neuvedeno.

Prameny vydané

Ordinariátní list Budějovické diecéze na rok 1890, České Budějovice, 1890, čís. 6.

Ordinariátní list Budějovické diecéze na rok 1900, České Budějovice, 1900, čís. 20.

Ordinariátní list Budějovické diecéze na rok 1885, České Budějovice, 1885, čís. 26.

Literatura

BĚLOHLAV, J. *Jižní Čechy.* In J. Boháč-Zelecký, R. Cikhart, F. M. Čapek, J. Dejmek, E. Drobil, J. Elias, F. Mareš, K. Mašek, J. Sakař, F. Truhlář (eds.) *Království české III..*, Praha, 1908, ISBN neuvedeno.

BRANIŠ, J. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Česko-budějovickém.* Praha, 1900.

Encyklopedie Českých Budějovic. České Budějovice, 1998, ISBN 80-238-3392-8.

HALADA, J. *Lexikon české šlechty*. Kapitola Malovcové z Malovic, Praha, 1992. ISBN 80-901020-3-4.

HÖLDER, A. *Vollständiges Ortschaften-verzeichniss der im reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder*, Wien, 1882. ISBN neuvedeno.

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, *České Budějovice und Umgebung*. České Budějovice, 1991, ISBN neuvedeno.

KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha, 1991, ISBN 80-7113-003-6.

KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. České Budějovice, 1995, ISBN 80-901602-3-9.

KOVÁŘ, D. *Okres České Budějovice 1850-2002 Z historie státní správy a územní samosprávy*, Okresní úřad Č.Budějovice - Státní okresní archiv Č.Budějovice, 2001, ISBN neuvedeno.

KOZÁK, P. *Tajemná místa na samém jihu Čech*. Praha, 1999, ISBN neuvedeno.

MALÍŘ, J. *Sekularizace a politika v „dlouhém“ 19. století*. In L. Fasora, J. Hanuš, J. Malíř, (eds.) *Sekularizace českých zemí v letech 1848-1914*, Brno, 2007, ISBN 978-80-7325-117-8.

MALÝ, R. *Katolická církev v souboji s liberalismem a A.C.Stojan*. In R. Svoboda, M. Weis, P. Zubko (eds.) *Duchovní a myšlenkové proměny druhé poloviny 19. století*, České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-900-2.

MARDETSCHLÄGER, F. *Kurz gefasste Geschichte des Bisthums und der Diöcese Budweis*. Budweis: Selbstverlag, 1885, ISBN neuvedeno.

MEDEK, V. *Cesta české a moravské církve staletími*. Praha, 1982, ISBN neuvedeno.

NOVOTNÝ, M. *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do současnosti*. České Budějovice, 2006, ISBN 80-7040-883-9.

NOVOTNÝ, M. *Výchova diecézního kléru v českých zemích v letech 1848-1918 na příkladu českobudějovického teologického institutu a biskupského semináře*. In P. Mačala, P. Marek, J. Hanuš (eds.) *Církve 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Brno, 2010, ISBN 978-80-7325-218-2.

Ottovo nakladatelství, *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích M-Ž*, Praha, 2003, ISBN 80-7181-947-6.

PLETZER, K. *Biskup Jan Valerian Jirsík 1798-1883*. Státní vědecká knihovna v Č.Budějovicích, 1993. ISBN neuvedeno.

POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*. Praha, 1995, ISBN neuvedeno.

POCHE, E. a kol. *Umělecké památky Čech I*. Praha, 1977, ISBN 403-22-858. POLC, J. *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*. Praha, 1995, ISBN neuvedeno.

PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách jejich vznik, původní význam a změny*. Praha, 1954, ISBN neuvedeno.

PROKOPOVÁ , Z. *Hosín - historie a umělecké památky*. OÚ České Budějovice, 1997, ISBN 80-238-1191-6.

PROKOPOVÁ , Z. *Ševětín, Hosín, Dolní Bukovsko*. OÚ České Budějovice, 1997, ISBN 80-238-1189-4.

Sborník Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, Přírodní vědy. 1990.

SVOBODA, R. *Jan Prokop Schaaffgotsche, první biskup českobudějovický*. Brno, 2009, ISBN 978-80-87127-17-9.

TRAJER, J. *Beschreibung der Diöcese Budweis*. Budweis, 1862, ISBN neuvedeno.

WEIS, M. *Nástin vztahů mezi církví a státem v Českobudějovické diecézi (1783-1945)*. Magazín Setkání 2002, roč. 13, č. 1, s. 5. ISSN: 1212-8074.

WEIS, M. *Výuka náboženství v letech 1899-1989 jako ukazatel vztahu státu a katolické církve se zřetelem na českobudějovickou diecézi*. Košice, 2007, ISBN 978-80-89138-81-4.

1330-1890 - 650 let od založení obce Hosín, Místní národní výbor v Hosíně, 1980, ISBN neuvedeno.

Tisk

Zpravodaj Zlivan. Ročník 19, číslo 3, Podnik služeb města Českých Budějovic. 1984. ISBN neuvedeno.

Elektronické dokumenty

<http://janbraum.unas.cz/podzemi/index.htm>.

<http://www.zamek-hluboka.eu/historie/stavebni-dilo-schwarzenberske-primogenitury/ostatni-stavby-zaver/>

Seznam příloh

Obrazové přílohy:

- I. Ke stému výročí založení českobudějovické diecéze se vztahuje v Památní knize školní obce Hosína obrázek biskupů, kteří zde za těch sto let působili.
- II. Služební tabulka faráře Ferdinanda Rittera.
- III. Služební tabulka faráře Františka Náhlovského.
- IV. Nový farní chrám, foto z roku 1904. Pohled ze severu.
- V. Nový farní chrám, foto z roku 2011. Pohled ze severu.
- VI. Půdorys původního hosínského kostela.
- VII. Pohled do románského kostelíka.
- VIII. Nástěnná malba zachycující legendu o sv. Markétě.
- IX. Pozdně gotická monstrance.
- X. Náhrobní kámen, který byl odkryt za postranním oltářem.
- XI. Pohled do presbytáře.
- XII. Pohled na kazatelnu.
- XIII. Pohled do lodi kostela, varhany.
- XIV. Povolení ke zřízení školní knihovny.
- XV. Poutní kaple Panny Marie Lurdské v Těšíně.

Obrazové přílohy

Příloha č. I.

Ke stému výročí založení českobudějovické diecéze se vztahuje v Památní knize školní obce Hosína i tento obrázek biskupů, kteří zde za těch sto let působili.

Památní kniha školní, s. 40.

Příloha č. II.

Služební tabulka faráře Ferdinanda Rittera. Pořízeno ve Státním oblastním archivu Třeboň. SOA Třeboň, BA ČB, obsah Hosín, 1900 – 1945, sign. III-B-122, kart. 1238.

Služební tabulka

vyhotovená za účelem zvýšení zaručeného nejmenšího příjmu (výslužného) dle zákona ze dne 24. února 1907,

Jméno duchovního správce	Den vysvěcení na kněze	Ustanovení v duchovní správě nebo jiné veřejné službě církevní	Trvání těchto postavení dle dat kalendářních	Trvání jejich dle počtu let, měsíců a dní	Dosa zvýš př vsiet
Ferdinand Ritter	dne 15 listopadu 1850	od 1. února 1851 kaplan v Dubném	od 9 ledna 1851 do 16 dubna 1852	1 rok 3 měsíce 8 dní	
		od 15 dubna 1852 interlok. administrátor v Dubném	od 17 dubna 1852 do 28 srpna 1852	4 měsíce 11 dní	
		od září 1852 kaplan v Dubném	od 29 srpna 1852 do 27 prosince 1852	3 měsíce 29 dní	
		od ledna 1853 administr. interlok. v Hostíně	od 27 prosince 1852 do 27 dubna 1853	4 měsíce	
		od března 1853 evol. kaplan v Doudubkách	od 27 dubna 1853 do 10 prosince 1853	7 měsíců 13 dní	
		od prosince 1853 fund. kaplan v Hostíně	od 11 prosince 1853 do 21 prosince 1862	9 roků	10 dní
		od 22 prosince 1862 interlok. administrátor v Hostíně	od 22 prosince 1862 do 24 dubna 1862	4 měsíce 2 dny	
		od března 1863 fund. kaplan v Hostíně	od 25 dubna 1863 do 1. března 1866	2 roky 10 měsíců 12 dní	
		od března 1866 administrátor v Libušicích	od 10 března 1866 do 20 června 1866	3 měsíce 11 dní	
		od července 1866 farářem v Libušicích	od 21 června 1866 do 30 listopadu 1876	10 roků 5 měsíců 9 dní	
		od prosince 1876 farářem v Štěpánovicích	od 30 listopadu 1876 do 7 června 1890	13 roků 2 měsíce 7 dní	
		od února 1890 farářem v Hostíně	od 8 února 1890	17 roků 4 měsíce 2 dny	

Příloha č. III.

Služební tabulka faráře Františka Náhlovského. Pořízeno ve Státním oblastním archivu Třeboň. SOA Třeboň, BA ČB, obsah Hosín, 1900 – 1945, sign. III-B-122, kart. 1238.

Služební tabulka					
vyhotovená za účelem zvýšení zaručeného nejmenšího příjmu (výslužného) dle zákona ze dne 24. února 1907, ř. z. č. 56					
Jméno duchovního správce	Den vysvěcení na kněze	Ustanovení v duchovní správě nebo jiné veřejné službě církevní	Trvání těchto postavení dle dat kalendářních	Trvání jejich dle počtu let, měsíců a dní	Dosavadní poukazy zvýšení nejmenšího příjmu dle dovršené doby služební
František Náhlovský farář - Hosín, kariát Hluboké, kariát Č. Dvůrky	24. května 1891. Litoměřicích	1) farář - Litoměřicích: 1. jako kaplan v Podbřezanech (Poděbrad) - Juni 13/1891 č. 3619	Neproměřil; Vyvolančil: 1) 4/7/1891 - 4/11/1893.	1. 2 let, 4 měs., 5 dnů	Dosazení náležejícího st. c. k. místo nář. kolobří z. s. 17/16. 1918 č. 12 E 662/2 a 1918 m. č. 203. 4/1/18 m. č. 5 k. h. k. v. b. l. b. po 100 Kč - ch. m. v. K 500.
		2) jako kaplan - Přibram - Juni 21/5/1893 č. 6313.	2) 2/10/1893 - 22/11/1895.	2. 2 let, 1 měsíc, 21 dnů	
		3) administrátor na Vinicích: Juni 23/11/1895 č. 8379.	3) 23/11/1895 - 2/3/1896.	3. - 3 měsíce, 16 dnů	
		4) administrátor v Hlohovce (Hloh) - Juni 4/9/1898 č. 6991.	4) 23/11/1895 - 2/3/1896. 2) 2/10/1893 - 22/11/1895. 3) 23/11/1895 - 2/3/1896. 4) 1/10/1898 - 2/1/1898. 5) 2/3/1896 - 30/9/1898.	4. 1 let, 6 měsíců, 28 dnů	
		5) farář v Hlohovce (Hloh) - 10/11/1898 č. 6377 od 1/10/1898 do 31/10/1912	6) 1/10/1898 - 26/8/1918.	5) 14 let, 1 měsíc -	
		6) farář - Přibram - od 1. listopadu 1912 do 26. srpna 1918.	6) 1/10/1898 - 26/8/1918.	6. 5 let, 9 měsíců, 26 dnů	
Započítatelná úhrnná doba služební			27/8/1891 - 26/8/1918.	27 let.	

Příloha č. IV

Nový farní chrám, foto z roku 1904. Pohled ze severu. Okresní úřad České Budějovice – Státní okresní archiv ČB, *Okres České Budějovice z historie státní správy a územní samosprávy 1850-2002*. České Budějovice, 2001, ISBN neuvedeno, s. 46.

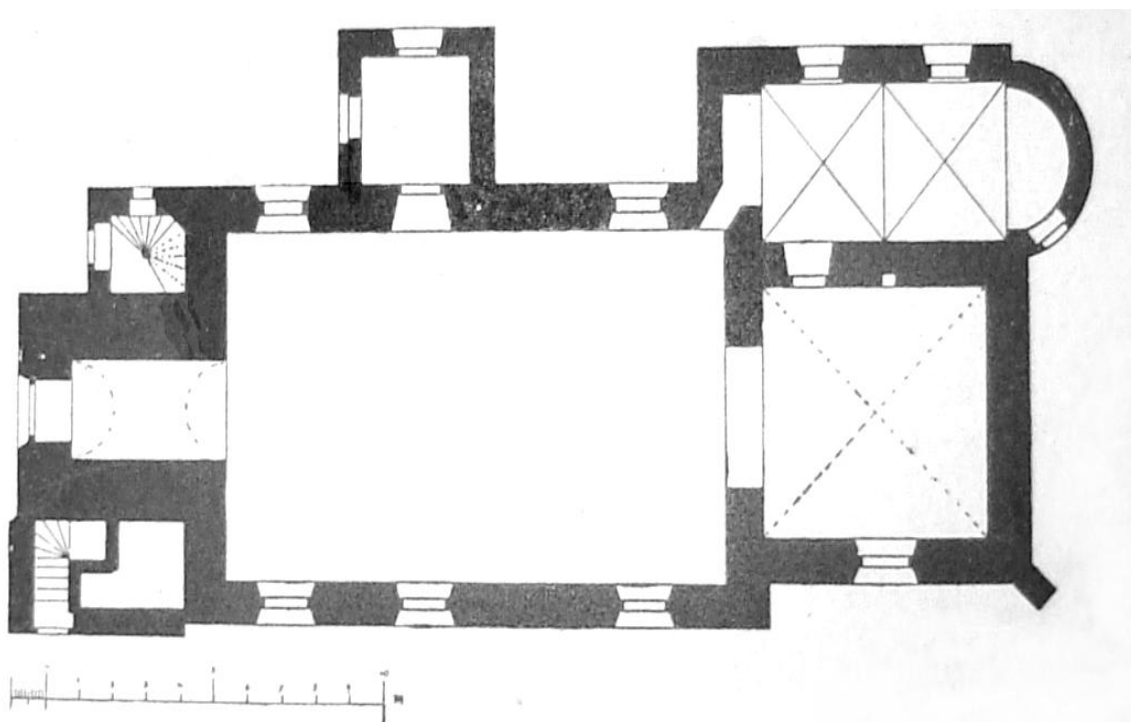
Příloha č. V

Nový farní chrám, foto z roku 2011. Pohled ze severu. Vlastní fotografie.

Příloha č. VI.

Půdorys původního hosínského kostela. BRANIŠ, J. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Česko-budějovickém*. Praha, 1900, ISBN neuvedeno, s. 98.

Příloha č. VII

Pohled do románského kostelíka. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 21.

Příloha č. VIII

Nástěnná malba zachycující legendu o sv. Markétě. Původní hosínský kostel.

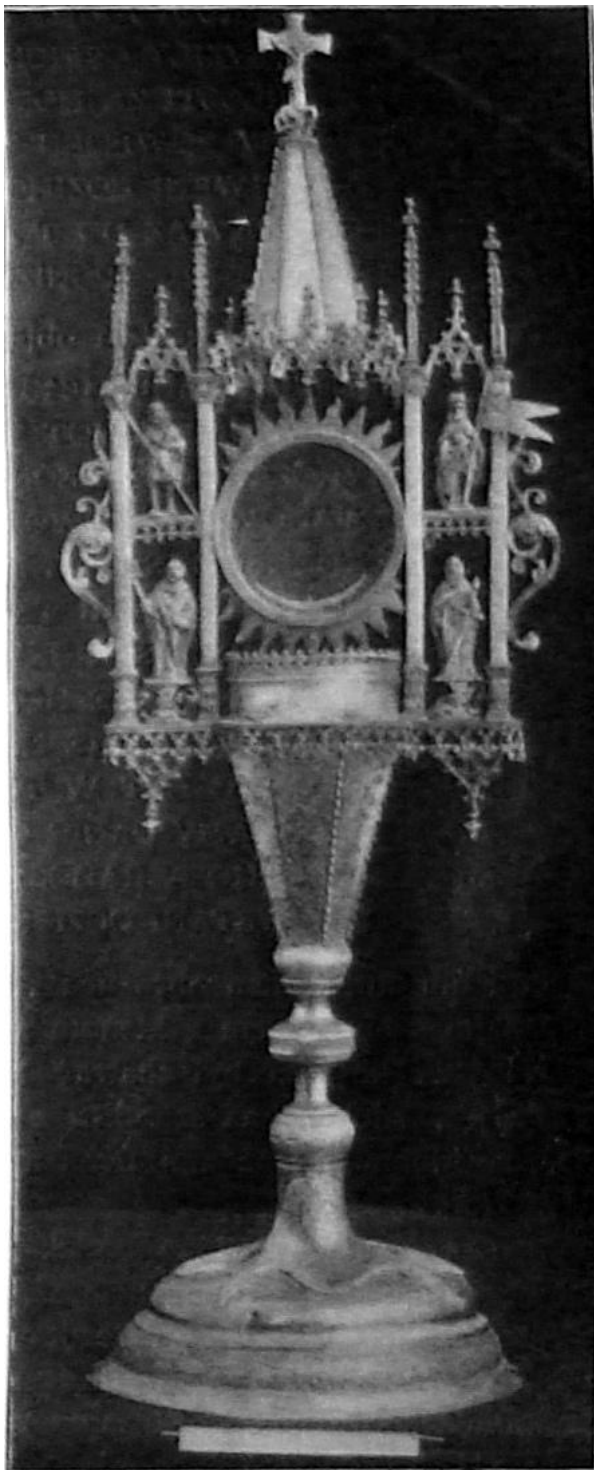
PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 15.

Legenda o sv. Markétě, celkový pohled, Legend about St. Margéta, an overall view, Legende über die Heilige Margarete, Gesamtanblick

Příloha č. IX

Pozdně gotická monstrance. BRANIŠ, J. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Česko-budějovickém*. Praha, 1900, ISBN neuvedeno, s. 99.

Příloha č. X

Náhrobní kámen, který byl odkryt za postranním oltářem. Byl zasazený do zdi.

Památní kniha školní, s. 176.

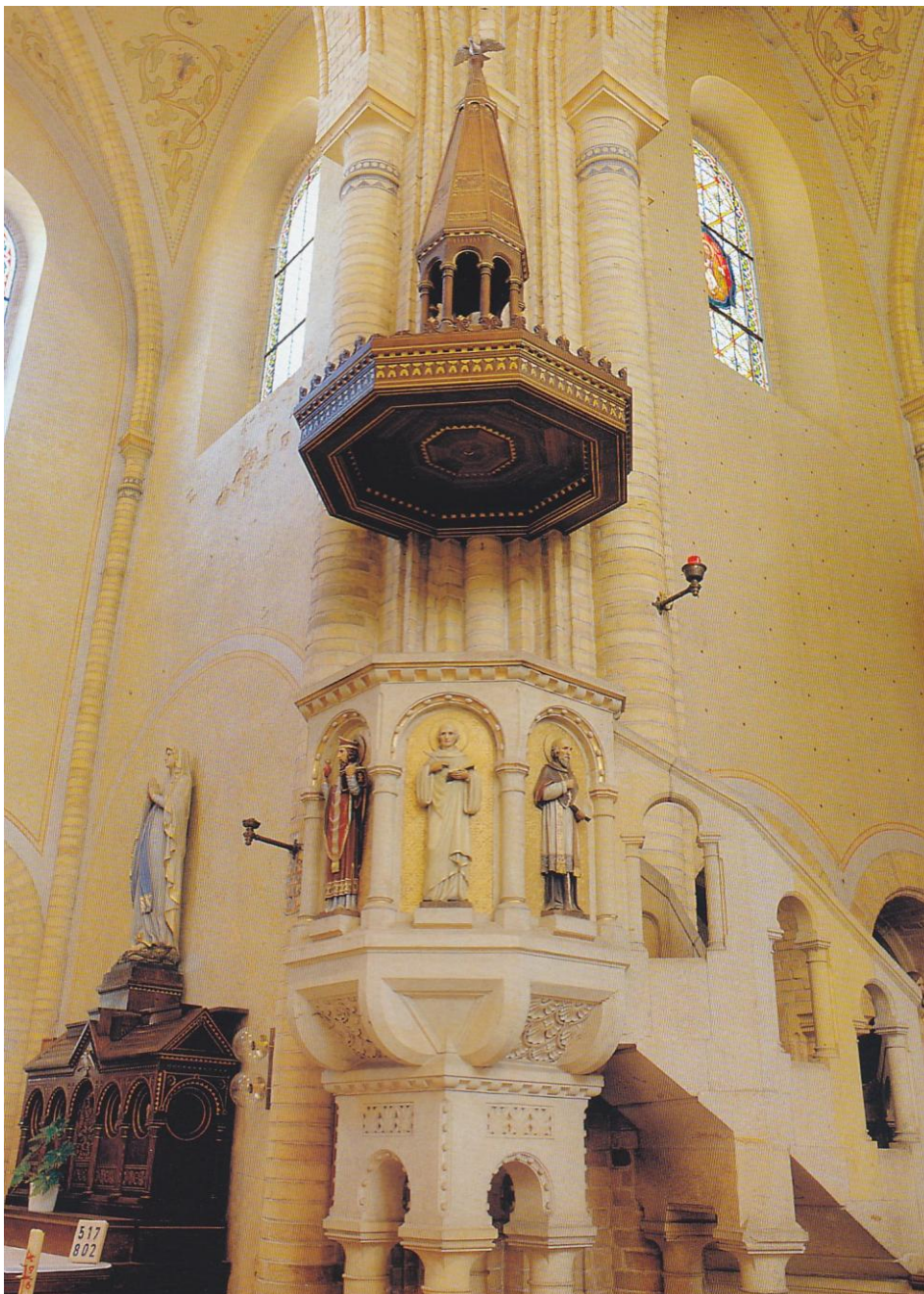
Příloha č. XI

Pohled do presbytáře. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 10.

Příloha č. XII

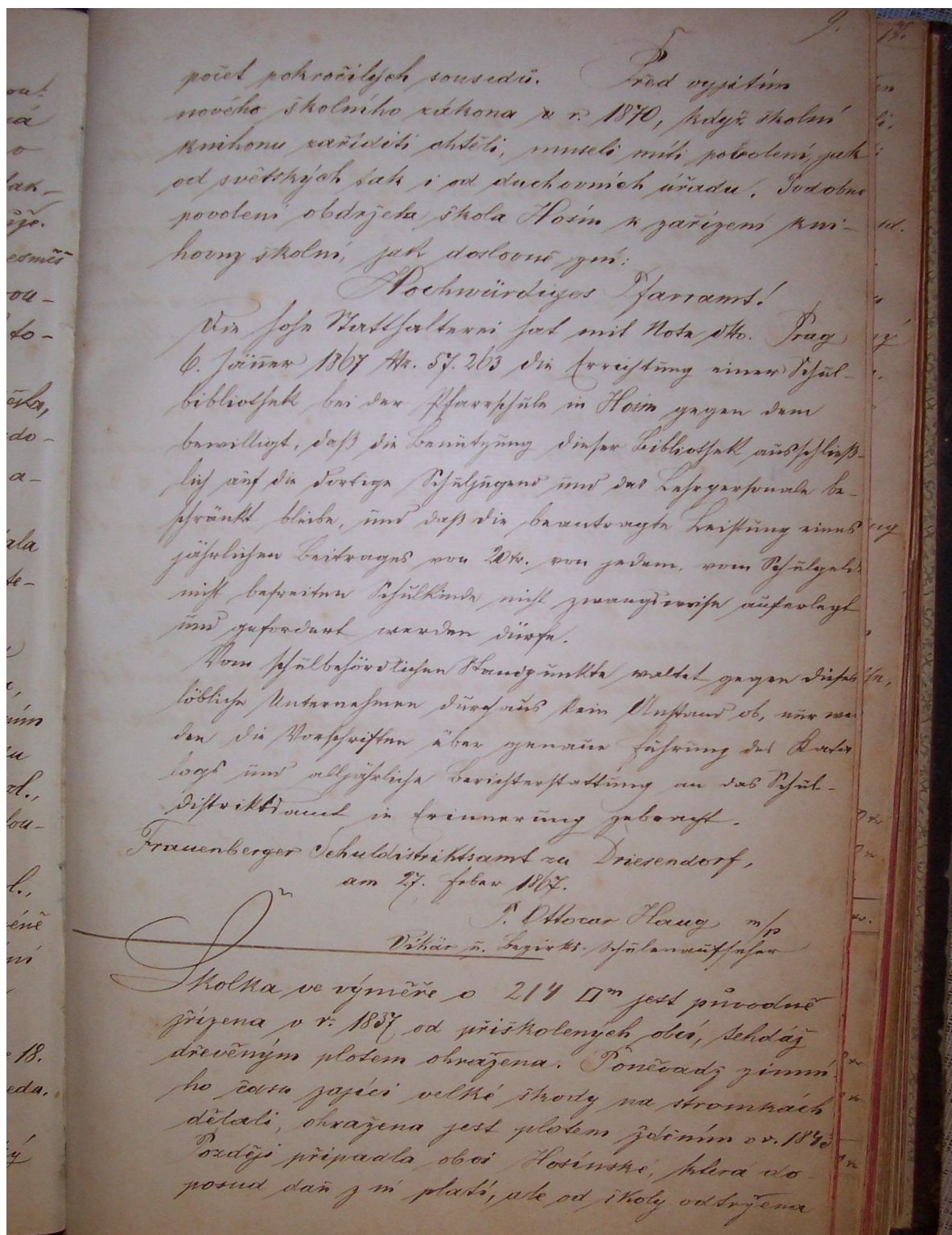
Pohled na kazatelnu. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 22.

Příloha č. XIII

Pohled do lodi kostela, varhany. PROKOPOVÁ, Z. *Hosín-historie a umělecké památky*, s. 9.

Příloha č. XV

Poutní kaple Panny Marie Lurdské v Těšíně. Okresní úřad České Budějovice – Státní okresní archiv ČB, *Okres České Budějovice z historie státní správy a územní samosprávy 1850-2002*. České Budějovice, 2001, ISBN neuvedeno, s. 46.

Poutní kaple P. Marie v Těšíně u Hrdějovic.

Abstrakt

BISTRICKÁ, P. *Dějiny farnosti Hosín*. České Budějovice 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky . Vedoucí práce Rudolf Svoboda.

Klíčová slova: náboženský život, farnost Hosín, 2. polovina 19. století, národnost, obec, kostel a stavba nového kostela, škola, historické církevní události.

Diplomová práce se zabývá životem Římskokatolické farnosti Hosín se zaměřením na období druhé poloviny 19. století po období začátku 1. světové války. První dvě kapitoly se věnují náboženským událostem uvedeného období v Čechách a v Českobudějovické diecézi. Dále práce podává přehled událostí a poměrů ve farnosti Hosín v tomto období, ovlivňovaných zejména politickými změnami v naší zemi včetně významné události bourání starého a stavby nového kostela. Součástí práce je i obrazová příloha, která má doplňující charakter.

Práce je založena na historických pramenech. Prezentuje jak práce renomovaných historiků, tak i prameny méně známé.

Abstract

History of parish Hosin

Key words: religious life, parish of Hosin, 2nd period of 19th century, nationality, village, church and new church construction, school, historical parish events.

This master thesis deals with life of roman-catholic parish of Hosin focused to the 2nd period of 19th century till the beginning of the 1st world war period. 1st two chapters are describing the religious events in Bohemia and in Ceskobudejovicka diocese during the mentioned period. Furthermore this master thesis summarizes events and relationships in Hosin's parish given by political changes in our country including the significant event of old church demolition and construction of a new one. This tract includes picture attachments with a outlining character.

This master thesis is based on historical sources presenting the tracts of famous historian as well as information sources less known.